

JAVNO PREDUZEĆE - KÖZVÁLLALAT - PUBLIC ENTERPRISE

PALIĆ·LUDAŠ

Kanjiški put 17a, 24413 Palić
Tel.: 024/753-121, fax: 024/753-474
e-mail: jp.palic@eunet.rs www.palic.rs

ПЛАН УПРАВЉАЊА ПИО „СУБОТИЧКА ПЕШЧАРА“ за период 2011-2020.

САДРЖАЈ

Увод	3
1. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА	5
2. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	19
3. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОРЕ УГРОЖАВАЊА.....	23
4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА.....	25
5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА.....	28
6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЂЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ.....	32
7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА.....	35
8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ.....	37
9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА.....	44
10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ.....	50
11. СТУДИЈСКА (ИСТРАЖИВАЧКА), ПРОГРАМСКА, ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОЧУВАЊУ И УНАПРЕЂЕЊУ И ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ.....	52
12. САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ.....	55
13. ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА.....	57
14. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА.....	65
Прилози	79

Увод

Предео изузетних одлика Суботичка пешчара" стављен је под заштиту Уредбом о заштити ПИО „Суботичка пешчара“ („Сл. гласник РС“, број 127/2003 и 113/2004).

Суботичка пешчара је део географске целине Суботичко-Хоргошке пешчаре, најјужнијег дела пешчарског комплекса у међуречју Тисе и Дунава. Подручје се налази северно од Суботице и простире се од Келебије до Хајдукова дуж границе са Републиком Мађарском на површини од 5.369,90 ха са заштитном зоном од 2772,97 ха.

Према класификацији Међународне уније за заштиту природе (IUCN) потпада у IV категорију – Подручја управљања стаништима и врстама (Habitat and species management area).

Основна вредност подручја је висока биолошка разноврсност као последица мозаичног распореда станишта које је узроковано динамичношћу песковите подлоге и близином подземних вода. Континенталне пешчаре су у Европи високо вредноване као станишта у нестајању, угрожена људским развојем (пројекат Natura 2000). ПИО "Суботичка пешчара" је један од два заштићена пешчарска комплекса у нашој земљи. По својим карактеристикама се разликује од Делиблатске пешчаре захваљујући близини подземних вода и особинама генезе рељефа.

Пешчарска, степска и мочварна станишта Суботичке пешчаре су суштинске компоненте аутохтоне природе подручја. Јединствено је и постојање низијских тресава, што је иначе ретка појава на пешчарама.

Као важне природне реткости међу биљним врстама споменућемо шафрањик у којој у нашој земљи једино још овде расте на микростаништима, затим пешчарска перуника, пешчарски мразовац, ковиље, црвена стежица, гороцвет, зимзелен плавичасти, сибирска перуника, многе орхидеје.

Као реткости међу животињским врстама споменућемо слепо куче, смука, жабу чешљушу, степског гуштера, одређене врсте инсеката и наравно птица: орао белорепан, осичар, кобац, јастреб, степска трепетљика, мали сврачак, златоврана, пупавац и др.

Ово подручје има и међународни значај. Као Међународно значајно подручје за птице (IBA) укључено је као део Севернобачког региона значајног по својој богатој орнитофауни.

Од великог значаја за подручје је што је сврстано у предлог за заједничко прекогранично природно добро, са Републиком Мађарском, која одмах са друге стране границе има своја заштићена природна добра. Просторна целина пешчарских подручја између Тисе и Дунава под називом "Kögs-ér" - Речица Киреш, имала би заједнички визиторски центар у централном делу ПИО "Суботичка пешчара", локалитет Стара школа. Овај пројекат је са мађарске стране већ покривен претходном студијом.

На заштићеном подручју Уредбом је установљен тростепени режим заштите. Најстрожији режим I степена заштите у коме нема експлоатације ни коришћења обухвата 447,51 ха (8,33%). Режим II степена са ограниченим коришћењем, обухвата 1.161,16 ха (21,62%). Режим контролисаног коришћења, III степен заштите, захвата 3.761,23 ха (70,04%) укупне површине ПИО "Суботичка пешчара".

Уредбом Владе о проглашењу заштите за Суботичку пешчару утврђено је да функцију управљача извршава ЈП "Палић-Лудах", из Палића. Послове непосредног управљања ПИО „Суботичка пешчара“ обавља Сектор за заштиту природе Јавног предузећа „Палић-Лудах“, који располаже стручном и чуварском службом.

У складу са Законом о заштити природе („Сл. гласник РС“, број 36/2009 и 88/10, члан 52 и 53) и Уредбом о заштити ПИО „Суботичка пешчара“ („Сл. гласник РС“, број 127/2003 и 113/2004), Управљач заштићеног природног добра ПИО „Суботичка пешчара“, Јавно предузеће Палић-Лудах, у обавези је да доноси План управљања заштићеним подручјем за период од 10 година.

Чланом 53 Закона о заштити природе одређен је садржај плана управљања.

Непосредне полазне основе дате су *Уредбом* као оквир програма/плана управљања, у члану 7, кроз наведене циљеве и приоритетне активности.

Полазишта за израду овог Плана управљања су:

1. Природне вредности и карактеристике и стање заштићеног природног добра Суботичка пешчара (извор: *Студија са предлогом заштите за Предео изузетних одлика "Суботичка пешчара"*/ Завод за заштиту природе Србије 2003, резултати мониторинга строго заштићених врста ПЗЗП, *научни и стручни радови* са овог подручја, *теренски увид*)
2. Законска решења, обавезе, услови, могућности и ограничења у вези са заштитом, уређивањем и коришћењем и развојем подручја.(Услови Покрајинског завода за заштиту природе бр-03-450/2010)
3. Планови, основе, програми и документација корисника подручја(*важеће шумске и ловне основе за подручје, важећа урбанистичка документација, општински пројекат LEAP, Пројекат ревитализације деградираних површина Суботичко-Хоргошке пешчаре, Средњерочни програм заштите и развоја ПИО "Суботичка пешчара" за период 2005-2009*)
4. Пракса и систем управљања и финансирања заштићених подручја и начин њиховог обезбеђивања

Посебан допринос у том смислу пружају искуства размењена са управљачем Националног парка Кишкуншаг из Кечкемета (Мађарска), с обзиром да Предео представља део будућег заједничког прегограничног заштићеног природног добра у сливу речице Киреш (Körös-ér Tájvédelmi Körzet).

Досадашња искуства, проблеми, смернице и циљеви дефинисани у наведеним документима, а нарочито Студијом, која је била подлога за проглашење природног добра, представљају основу и оквир за доношење овог Плана. С друге стране овај План, представља обавезујући документ и полазиште приликом доношења Просторног плана посебне намене, урбанистичких и евентуалних гранских програма (водопривредне и друге основе) и других планских докумената.

1.

Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса ПИО "Суботичка пешчара"

---

1. Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса ПИО "Суботичка пешчара"

1.1. Основне вредности

Суботичка пешчара представља најјужнији део пешчаних пространа у међуречју Дунава и Тисе у Мађарској. Од континенталних пескова Европе је одваја особен и разноврстан живи свет који је делимично уништен вековним присуством човека, а чија је делатност допринела специфичном предеоном лику подручја. Везана за најконтиненталнији део Војводине, ова пешчара је окарактерисана јединственим еколошким приликама у условима благо заталасаног динског рељефа, мозаичног распореда пешчаних и лесних оаза, сложених педолошких творевина које су детерминисане карбонатним песковима а пре свега режимом, површини тла блиских подземних вода. Некада је подручје обиловало и површинским водама, што је резултирало појавом бројних језера у депресијама а у источном делу пешчаре и низијских тресетишта у некадашњој плавној зони речице Киреш .

Разноврсност природних екосистема Суботичке пешчаре одраз је специфичног мозаика станишта у ком се пешчарске и степске чистине преплићу са засадима багрема и бора, сађеним храстовим шумама, малим оазама аутохтоних шума беле и сиве тополе, као и посебно вредним исконским тресетним екосистемима. Њихова местимична очуваност на својеврстан начин доприноси да ово природно добро буде у европским размерама значајно подручје и несумњив пункт специфичног флористичко-вегетацијског, али исто тако, и фаунистичког диверзитета. Висок степен разноврсности биљних заједница различитих типова посебно оних које припадају крхким (фрагилним) екосистемима, са око 20 издвојених фитоценоза барске, мочварне, ливадске, пешчарске, степске и шумске вегетације на релативно ограниченом простору, даје специфичан печат заштићеном подручју. Неке од ових заједница су издвојене и за науку описане баш на Суботичкој пешчари за коју су ексклузивно везане или пак представљају еколошко-географске варијанте шире распрострањених фитоценоза. Самим тим и пратећа компонента фауне има својих специфичности и значаја као јединствена вредност или као карика у одржавању биолошке равнотеже. Заступљеност мноштва биљних врста од посебног научног значаја, различитог степена угрожености и од интереса за очување диверзитета националног и међународног интереса, представља, заједно са напред истакнутим одликама, темељну природну вредност подручја Суботичка пешчара које се предлаже за заштиту као предео изузетних одлика.

Заштићено подручје ове пешчаре је било први пункт у Србији на ком је заживела интегрална пољопривредна производња и основана прва био-динамичка фарма код нас. Преорјентација становништва на производњу здраве хране која је заснована на еколошким принципима, екстензивно воћарство и традиционално сточарство су услов усклађене делатности човека и опстанка исконских екосистема у истом миљеу. Развој овог "природоликог предела" мора, сходно донетим међународним конвенцијама и принципима заштите, очувати рецентно стање аутохтоних екосистема, реконструисати и ревитализовати уништене, посебно вредне,

заједнице фрагилног карактера по претходно урађеним пројектима. Истовремено се овако планирани развој мора базирати на прастарим занимањима и препоручивати повратак традиционалном начину живљења, што подразумева и очување етно-наслеђа, које је као и опстали делови изворне природе сведок човековог трајања на овим просторима

Суботичка пешчара се налази у најјужнијем делу пешчаних пространа у међуречју Дунава и Тисе. Од континенталних пескова Европе је одваја особен и разноврстан живи свет који је делимично уништен вековним присуством човека, а чија је делатност допринела специфичном предеоном лику подручја. Везана за најконтиненталнији део Војводине, ова пешчара је окарактерисана јединственим еколошким приликама у условима благо заталасаног динског рељефа, мозаичног распореда пешчаних и лесних оаза, сложених педолошких творевина које су детерминисане карбонатним песковима а пре свега режимом, површини тла блиских подземних вода.

1.2. Географски положај

ПИО "Суботичка пешчара" се налази на крајњем северу Бачке, непосредно уз српско - мађарску границу, на подручју Суботичко - Хоргошке пешчаре. Јужну границу заштићеног природног добра чине рубни делови урбаних зона насеља Келебија, Суботица и Палић. Простире се на подручју општине Суботица, у катастарским општинама Стари Град, Нови Град и Палић.

Ово подручје има карактер шумостепе, са шумским комплексима, већином антропогеног порекла. Основна вредност је условљена карактером и мозаичношћу распореда станишта, међу којима пешчарска, степска и мочварна, дају основни печат високом степену екосистемског биодиверзитета.

Природно добро се по Гриничу налази између 46°07'05" N и 46°11'29" N северне географске ширине, и 19°34'26" E и 19°49'11" E источне географске дужине, а централна координата се налази у тачки 46°10'54" N северне географске ширине и 19°42'20" E источне географске дужине.

Централна тачка ПИО суботичка пешчара има следеће координате: 46°10'54" N / 19°42'20" E.

Габаритне координате су представљене у табели.

Граничне тангенте	Координате по Гриничу
SL Јужна гранична линија	46°07'05" N
NL Северна гранична линија	46°11'29" N
WL Западна гранична линија	19°34'26" E
EL Источна гранична линија	19°49'11" E

Минимална надморска висина на ПИО „Суботичка пешчара“ износи 102,4 м а максимална 132,4 м.

Условљено положајем и близином државне границе приступ заштићеном добру могућ је из више праваца, с тим да је главни приступ подручју могућ асфалтним путем из Суботице, из насеља Макова седмица у ревер Храстовача. Поред овог постоје приступне могућности летњим путевима и из насеља Келебија и Палић. Кроз заштићено добро, у северозападном делу пролази међународна железничка саобраћајница Будимпешта - Суботица - Београд, између ревера Дашчан и Храстовача.

1.4. Површина под заштитом

Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ обухвата територију општине Суботица и то катастарске општине Стари Град, Нови Град и Палић, површине 5369.90 ха, од чега 5231.24 ха у државној и друштвеној својини а 138.65 ха у приватној својини.

Површина ПИО „Суботичка пешчара“ по режимима заштите

Режим заштите I степена	446,68 ха	8,32 %
Режим заштите II степена	1157,06 ха	21,55 %
Режим заштите III степена	3766,15 ха	70,13%
УКУПНО	5369,89 ха	

1.5. Еколошке и биогеографске карактеристике

Суботичка пешчара, као засебна просторно еколошка целина, представља део Суботичко-хоргошке пешчаре у оквиру најјужнијег дела пешчаних станишта у међуречју Дунава и Тисе.

Ову пешчару одликује мозаични распоред песковитих и лесних подручја са благо заталасаним динским рељефом, и северозападно - југоисточним правцем

пружања дина. Дине су неједнаких дужина и различите висине, што условљава веома неједначен макро- и мезорељеф од Таванкута до Хајдукова, па и источније до Хоргоша. Просечне надморске висине овог песка крећу се у интервалу од 117 до 134 метара. С обзиром да дине представљају специфично гео-наслеђе, посебно оне трансверзалног и лонгитудиналног карактера, заслужују очување, те се забрањује било какво моделирање рељефа. Њихово очување је предуслов задржавања рецентних карактеристика биотопа, а самим тим флоре, вегетације и фауне, односно свих основних еколошких одлика подручја. Простор се одликује најнижом средњом годишњом температуром ваздуха од 10,6° и највећом разликом у просечним температурама између јула и јануара од 23,5°. Негативне вредности средњих месечних температура су забележене у децембру, јануару и фебруару с тим да се мразеви јављају још у марту и априлу, а почињу већ у октобру. Годишња сума падавина је релативно ниска (527 мм), а у вегетационом периоду се снижава и до 293 мм. Полусушни период траје од јула до треће декаде октобра, док се сушни период појављује средином августа у вишегодишњем просеку. Најчешћи ветрови дувају са северозапада и севера.

У односу на специфичности простора, за Суботичку пешчару је карактеристично појављивање карбонатног песка до саме површине, што је битан, ако не и пресудан фактор за карактер степске вегетације. У дубљим слојевима развија се сцементирана кречно-пешчана подлога, као резултат процеса испирања. Педолошки супстрат је иницијално земљиште на песку са 87% - 98% песка и остатком глине. Количина хумуса зависи од степена везаности песка, рељефа и влажности, те се у депресијама јавља већи проценат хумуса него на динама. Сходно порасту садржаја хумуса, у Суботичкој пешчари се констатоване три врсте песка: смеђи, црни и црни иловести. Међудинске депресије су окарактерисане забареним песком (тј.песковитим ритским црницама) и тресетом. Поменута порозност и пропустљивост песка омогућавају брзо понирање атмосферских талога којих је и иначе мало. У области пешчаре дине су сушне, а бунари у њима су на 8-60 метара дубине. Подземне воде су на 2 - 4 метра испод површине тла, а у мезо- и микродепресијама често доспевају скоро до саме површине. Иловести и слабо пропусни слојеви у њима су углавном мочварни и забарени. У већим депресијама су баре ("језера") као на пример Келебијско, Букваћ и др., које данас услед знатно измењених прилика често губе воду. У прошлости ово подручје је, као и северна Бачка (некад позната као "крај са 1000 језера"), било хидрографски богатије због бројних потока који су већином пресушили и још бројнијих језера еолског порекла, којих данас скоро и нема, или су на њиховим местима заостале "баре". Речица Киреш једина протиче кроз Суботичку пешчару. С обзиром на реалну претпоставку да лесоидни седименти (укомпоновани у мозаик са песковима) и алувијална равна водотока Киреш крију остатке квартарне сисарске фауне, треба им придати одговарајући значај, јер у том случају могу претстављати доказе прошлости и историјско-биогеографских процеса у региону, а самим тим осликати и неко исходно стање еколошких прилика тога доба.

Главни ток Киреша је највећим делом, све до Хајдукова, на територији Републике Мађарске. Одликује га потпуно нарушен хидролошки режим, тако да данас често на појединим местима потпуно губи воду. Да је ситуација некад била

другачија сведочи податак да су у не тако давној прошлости на овој речици постојали активни млинови. Некадашње богатство у надземним водама и до данас очуван висок ниво подземних вода, били су од пресудног значаја за формирање биљног покривача овог природног добра, а условили су разлике у флори и вегетацији Суботичке и Делиблатске пешчаре.

Поред утицаја надземних и подземних водених токова и наглашених континенталних одлика климе, на карактер постојеће флоре и рецентне вегетације, као и припадајућих зооценоза, од пресудног утицаја су били рељеф, одлике исходне вегетације ових простора, а свакако и човек, односно његова делатност. Једноставније речено, сви абиотички услови средине, адекватан живи свет подручја које се штити, и човек као неизбежан фактор измена постојећих услова, детерминишу основне еколошке карактеристике овог природног добра и дају трасу смерница њихове заштите. Оне носе печат историјског фактора на овом и ширем простору, у чијем контексту се одвијала сложена флорогенеза и резултирала фитогеографска припадност самог природног добра и региона у целини.

Преовлађујућу компоненту у биљном покривачу Суботичке пешчаре представљају травна и шумска вегетација на песковима, због чега се у пејсажно-амбијенталном смислу јасно раздвајају тип отворених предела и предео типа шуме. Отворени предели су под пешчарским и степским екосистемима. Развој шумских заједница условљен је са више фактора.

За функционисање комплекса екосистема и опстанак еколошког низа биљних заједница на овом простору, значајно је очување првобитне мозаичности. Она је на Суботичкој пешчари, за разлику од Делиблатске, током пошумљавања у претходним периодима ипак релативно очувана, јер шумски засади обухватају мање комплексе, који су просторно разбацани и укомпоновани са оазама изворних шума. У претходним периодима је наглашенијим крчењем вредних делова са природним шумским заједницама, а још више пошумљавањем чистина, више промењен предеони лик. Мало еколошко оправдање имала је замена аутохтоних фрагмената плантажним засадима тополе, бора и багрема, као и других унетих врста. Јасно је колико је у таквим приликама нарушена биолошка равнотежа, колики је атак човека на природне услове, на укупан биодиверзитет, поготово што је у питању вегетација на песковима где се еколошке прилике брзо и неповратно мењају.

Управо поменути моменти (карактеристике пешчане подлоге, обиље воде у поменутих условима окружења) су довели до тога да се већи део подручја користи за плантажно воћарство и виноградарство или пак за неке индустријске културе, што овом природном добру даје специфичан печат, а представља особеност живљења на пешчаним просторима североисточне Бачке. Тако у европским и светским размерама вредни, често и специфични, природни екосистеми вековима опстају испреплетени са култивисаним површинама, што чини основни квалитет овог природног добра.

Јединственост овог подручја се огледа и у томе да источни, нижи и забарени делови ове пешчаре покривени реликтним тресавским екосистемима укључују у мозаик-комплексу и био-парцеле које су ипак раритет на овим нашим војвођанским просторима. Но упркос истакнутој јединствености и значају, не може се очекивати конзервација стања на садашњем нивоу, јер спонтана сукцесија неминовно тече а перманентно присутан човек може само у још већој мери да измени предони лик.

Мање или веће депресије овог региона обрасле су заједницама беле и сиве тополе, које су пејсажно врло атрактивне. Само на најнижим теренима шуме Букваћ у окружењу постојећег језерца очувано је неколико стабала беле и крчке врбе, као остатака заједнице развијене у некадашњој редовно плављеној зони. Променом услова њене састојине су скоро у потпуности деградиране.

Секундарне (антропогене) фитоценозе немају тај значај, мада оне шумског типа својим присуством на својеврстан начин обележавају подручје овог добра. Док су с једне стране заувек потисле природне шуме, а самим тим уништиле станишта многих природних реткости флоре и фауне, дотле су с друге стране омогућиле накнадно усељавање неких врста. То је понекад значајно с аспекта опстанка фауне, поготово орнитофауне, која је добила нова станишта за исхрану, гнезђење и подизање младих. Иако је на тај начин усложњен и специјски и екосистемски диверзитет ипак овакве последице човековог присуства и рада имају пре свега негативан ефекат, јер су се ови нови моменти јавили на рачун ишчезлих, изузетно вредних исконских

Влажна ливада

Периодично плављени део Јасеновачке шуме

Ливада кошаница

Пешчарска ливада

биотопа, заједница па и читавих екосистема.

Фауна као неодвојиви саставни део поменутих типова екосистема доприноси одржавању еколошке равнотеже у њима и опште биолошке равнотеже. Представљајући карику у ланцима исхране чини битну компоненту опстанка живог света и фактор који омогућава рецентни биодиверзитет на овим просторима.

На подручју пешчаре нема отворених пескова у природном стању. Губитак природне пешчарске вегетације због интензивне пољопривредне обраде узрокују вештачко отварање песка и стимулисање еолске ерозије. Површине са отвореним, покретним песковима се стварају вештачки на обрађеним површинама. Услед интензивне обраде површине земљишта се због непокривености тла песак покреће и ветар га разноси на околне површине (нпр. засади шпаргле јужно од Тресетних језера).

Еколошка карактеризација Пешчаре несумњиво зависи од антропогеног фактора, његове разноврсности, порекла и снаге дејства. Ширењем градских целина ка срцу пешчане зоне узурпирани су природни екосистеми, а они на ободном делу и уништени. Захваљујући постојању шумских комплекса, до самог северног руба урбане зоне, спречен је јачи притисак на ово подручје. Данашња ситуација је таква да урбанизоване површине опасују Пешчару од Келебије до Хајдукова. Међусобно су повезане магистралним путем, а међународна железничка пруга дели заштићено подручје на два одвојена дела.

Степа на пешчари

Слободан песак на пољопривредним површинама

1.3. Живи свет Суботичке пешчаре

1.3.1. Флора

Међу биљним врстама Суботичке пешчаре посебно је значајна реликтна шумо-степска биљка – **шафрањика (*Bulbocodium versicolor*)**, јер је ту њено једно налазиште у Војводини и Србији. На микростаништима на којима је опстала до данас, углавном у пограничном појасу, јавља се у густим популацијама. Међутим део њених станишта заувек нестаје, а део се просторно смањује због преоравања, а донекле и због пошумљавања. Уништавањем таквих биотопа број станишта са очуваним популацијама ове врсте се смањују, те је упркос постојећих густих популација ***Bulbocodium versicolor*** код нас ипак врста у повлачењу.

Поред шафрањике, са аспекта очувања флористичке разноврсности и специфичних генетских ресурса наше земље, пажњу заслужују пешчарски каранфил (*Dianthus serotinus*) - панонски ендем и орхидеја (*Epipactis atrorubens subsp. borbasaii*) - субилирски (западнобалкански) елеменат флоре.

На песковима северно од Суботице констатована је пешчарска перуника (*Iris arenaria*=*Iris humilis subsp. arenaria*).

Од строго заштићених и заштићених врста на територији Суботичке пешчаре расту и црвена стежица (*Alcana tinctoria*), пешчарски мрзовац (*Colchicum arenarium*) који је и од глобалног значаја за очување биодиверзитета, затим ковиље (*Stipa sabulosa*), зимзелен плавичасти (*Vinca herbacea*), гороцвет (*Adonis vernalis*), многе орхидеје итд. Истог статуса су и неке врсте констатоване само на тресетиштима уз Киреш: сибирска перуника (*Iris sibirica*), кржљава перуника (*Iris spuria*) која је досад забележена у Србији само на пет локалитета у Војводини, затим орхидеја (*Dactylorhiza incarnata*), веома ретка форма чемерике (*Veratrum album subsp. Album f. semilobelianum*) којој је то једино налазиште у Војводини, ибришим каранфил (*Dianthus superbus*), дивљи каранфил (*Dianthus serotinus*), саланчица (*Blacstonia acuminata*=*Blacstonia serotina*) и папрат (*Thelypteris palustris*). Мала саса (*Pulsatilla pratensis*), некада честа у степама Војводине, данас је на граници опстанка на три једина преостала станишта Суботичке пешчаре, те је много угроженија од своје сроднице велике сасе.

Од панонских ендема забележени су: пешчарски вијук (*Festuca vaginata*), велики каранфил (*Dianthus pottederae subsp. giganteiformis*), садлеров различак (*Centraurea sadleniara*), већ поменути пешчарски мрзовац и пешчарски каранфил, а од панонских субендема степски каранфил (*Dianthus pottederae subsp. pottederae*).

Међу специфичним пешчарским елементима треба поменути шлајер траву (*Gypsophila paniculata*), ожућак (*Onosma arenarium*), стеничницу (*Corispermum nitibym*), козју браду (*Tragopogon floccosus*) и др.

За ово подручје је специфична ретка пресличица (*Muscari botryoides subsp. kernerii*). Индикатор шумо-степе односно климазоналног типа вегетације је шарена перуника (*Iris variegata*), а екстремних услова за живот на неким отвореним стаништима многоцветни пуцавац (*Silene multiflora*) као елемент ирано-туранских пустиња.

Насупрот томе читаво подручје уз Киреш које обухвата станишта тзв. ниских тресава одликују специфични представници флоре барско-мочварних и ливадских екосистема, који су често веће реткости него пешчарски и шумо -степски елементи. Такве значајне врсте, које су истовремено и индикатори јединствених фитоценоза везаних само за ово подручје су: бела чемерика (*Veratrum album subsp. Album f. semi-lobelianum*), кржљава перуника (*Iris spuria*), сибирска перуника (*Iris sibirica*), ибришим каранфил (*Dianthus superbus*), (*Euphorbia villosa*) каљужница (*Caltha laeta*), и мала свећица (*Gentiana pneumonanthe*).

Само на овом типу станишта развија се заједница мезофилних ливада која укључује и неке врсте орхидеја: *Orchis militaris*, *O. coriophora*, *O. laxiflora subsp. palustris* и посебно ретка орхидеја код нас *Dactylorhiza incarnata*. Све ове врсте су значајне као генетички ресурси у европском и ширем смислу.

Завршни стадијум развоје степске вегетације у проградацији ка шуми шумо-степе посебно карактеришу природне реткости попут Орцхис устулата, *O. цориопхора*, *Ирис вариегата*, *Рхинантус борбасии*, *Пулсатилла пратенсис* и друге строго заштићене и заштићене врсте. Њихово присуство указује на значај степа са аспекта очувања бидоверзитета.

Bulbocodium versicolor

Dianthus superbus

Iris sibirica

Специфична, а уједно и доминантна степска заједница овог подручја, развијена углавном на простору између централног дела Суботичких шума и тресетишта око Киреша, има ливадско -степски карактер. Печат састојинама дају поред карактеристичних врста и степски каранфил (*Dianthus pontederiae subsp. pontederiae*), панонска ендемска врста Борбашев шушкавац (*Rhinanthus borbasii*) и мацина трава глатка (*Nepeta rannonica*). У рано пролеће се јављају шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), и пругасти шафран (*Crocus variegatus*), док касно пролећни аспект одликује, поред пресличице (*Muscari botryoides subsp. kernerii*) и шарена перуника (*Iris variegata*), која је значајна као индикатор праве вегетације храстових шума. Поменути шафрањика представља шумо-степски реликт постгласијалног доба, што је само по себи разлог за предузимање посебних мера заштите, јер је ово њено једино станиште у Србији. Ипак њена последња уточишта код нас су угрожена, јер се ниске травне степе преоравњем преводе у пољопривредне површине.

Orchis militaris

Stipa capillata

1.3.2. Фауна

Будући да систематски мониторинг фауне Суботичке пешчаре није рађен, подаци о фауни су релативно оскудни, посебно када се ради о појединим групама, нарочито бескичмењака.

Батрахофауну, захваљујући постојању барских и мочварних екосистема, као центара миграције и размножавања, чини релативно велики број водоземаца. Прелиминарним истраживањима констатовано је 7 врста водоземаца (*Triturus vulgaris*, *Rana dalmatina*, *Rana kl. esculenta*, *Rana ridibunda*, *Bufo bufo*, *Bufo viridis* и *Hyla arborea*). Посебан значај простору даје и уочавање популација неотеничних форми врсте *T. vulgaris*.

Захваљујући специфичности подручја Суботичко - Хоргошке пешчаре, јавља се и специфична херпетофауна, у оквиру које су констатовани *Emys orbicularis*, *Lacerta viridis*, *Podarcis muralis*, *Podarcis taurica* и *Natrix natrix*.

Од преко 170 врста које чине до сада констатовану орнитофауну Суботичке пешчаре, од гнездарица треба издвојити: *Coracias garrulus*, *Sylvia niroxia*, *Sylvia curruca*, *Emberiza calandra*, *Saxicola torquata*, *Parus ater*, *Phoenicurus ochrurus*, *Gallinago gallinago*, *Tringa totanus*, *Anthus campestris*, *Dryocopus martius*, *Caravelis cannabina* и *Locustella fluviatilis*. Међу совама је најчешћа *Asio otus*, али се по салашима сусрећу *Athene noctua* и *Tyto alba*. Међу дневним грабљивицама се сусрећу две веома значајне врсте *Pernis ptilorhynchus* и *Circus pygargus*. На сеоби и зимовању посебно су интересантне врсте: *Podiceps griseigena*, *Cygnus olor*, *Falco columbarius*, *Parus cristatus*, *Lullula arborea*, *Regulus regulus* и *Ficedula hypoleucos*. Посебно треба издвојити гнежђење *Sylvia nisoria*, која је ретка птица Војводине и целе Србије, а управо пешчарска подручја су њена најважнија станишта код нас.

Coracias garrulus

Asio otus

Од териофауне, међу врстама бубоједа (Insectivora) утврђено је присуство жежа (*Erinaceus concolor*) и кртице (*Talpa europaea*), а одговарајући станишни услови омогућују опстанак и ровчицама, представницима родова *Crocidura*, *Sorex* и *Neomys*. Из реда Legomorpha је присутан зец (*Lepus europaeus*). Из реда глодара (Родентиа) регистровано је присуство веверице (*Сциурус вулгарис*), слепог кучета (*Spalax leucodon*) и пољске волухарице (*Micromys arvalis*). Из групе волухарица се на овим просторима може очекивати и присуство водене волухарице (*Arvocola terrestris*), подземне волухарице (*Pitymyis subterraneus*), али и ливадске волухарице (*Microtus agrestis*), врсте северне и средње Европе, која се на северу Војводине налази на јужној граници ареала. Из потфамилије мишева (Murinae) свакако су, на подручју заштићеног природног добра присутне врсте: шумски миш (*Apodemus sylvaticus*), пругасти миш (*A. agrarius*), сиви пацов (*Rattus norvegicus*) и домаћи миш (*Mus musculus*), док је на степским стаништима могуће присуство степског миша (*Apodemus microps*), а на различитим типовима травних станишта потенцијалну врсту претставља и патуљаст миш (*Micromys minutus*). По подацима из Ловне основе (1997-2007.) у ловишту је присутан и обични пух (*Glis glis*), а станишта са жбуњем настањује вероватно и пух лешникар (*Muscardinus avellanarius*). У односу на ретке врсте глодара потребно је посебно истаћи слепо куче (*Spalax leucodon*). Ова врста цео живот проводи под земљом, у систему ходника које неуморно проширује у потрази за храном - корењем трава, ризомима и луковицама. О њеном присуству сведоче хумке, налик на кртичњаке, али веће и другачијег распореда. Као специфична животна форма, слепо куче готово да нема предатора те је угрожено искључиво нестајањем станишта. Из реда звери (Carnivora) на заштићеном природном добру је присутна широко распрострањена лисица (*Vulpes vulpes*), а из породице куна (Mustelidae) срећу се куна златица (*Martes martes*) и куна белица (*Martes foina*). Јазавац (*Meles meles*) је чест је становник овог простора. На подручју Суботичких шума

*Lepus europaeus**Capreolus capreolus*

поред мрког твора (*Mustela putorius*) налази се и степски твор (*Mustela evermani*) карактеристична врста степе. Констатоване су и лисица (*Mustela nivalis*) и хермелина (*Mustela erminea*), као и видра (*Lutra lutra*). Такође се појављује и дивља мачка (*Felis silvestris*). Ред Artiodactyla представљају следеће аутохтоне врсте: дивља свиња (*Sus scrofa*) и срна (*Capreolus capreolus*). Срна је предмет ловног газдовања у отвореном и ограђеном делу ловишта, док се у гатеру гаје и јелен лопатар (*Dama dama*) и муфлон (*Ovis musimon*).

Sus scrofa

1.3.3. Међународно значајне врсте

Од када је 2007. године потписана Бернска конвенција (Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, „Службени гласник РС-Међународни уговори“, бр. 102/2007) листа заштићених врста се проширила. Обавеза заштите врста и станишта се на подручју Суботичке пешчаре проширила за неке врсте које досада нису биле у фокусу пажње. Зато се у планском периоду мере заштите проширују на ове врсте међу којима наглашавамо: дивљи каранфил (*Dianthus serotinus*), мразовац (*Colchicum arenarium*) и њихова станишта.

У процесу је валоризација врста и станишта кроз издвајању **подручја NATURA 2000** међу којима су станишта и врсте значајне за подручје Пешчаре.

Поред прилагођавања мера заштите обавезама заштите врста и станишта од међународног значаја значајно је и отварање могућности приступа међународним фондовима у будућности. Подручја NATURE 2000 у ПИО „Суботичка пешчара“ се наслањају на иста подручја у Мађарској па се у непосредној будућности могу очекивати пројекти из **LIFE Natura** програма.

2.

Оцена стања животне средине ПИО “Суботичка пешчара”

---

2. Оцена стања животне средине ПИО “Суботичка пешчара”

Суботичка пешчара је предео кога карактеришу јединствене еколошке прилике у уловима песковите геолошке подлоге заталасаног динског рељефа, разноврсних земљишта и посебног режима подземних вода који условљавају специфичан мозаик екосистема и станишта уз висок степен разноврсности биљних заједница, као и значајно богатство фауне, што овом подручју даје изузетне предеоне одлике. Најзначајнија су влажна станишта формирана на подлози низијског тресета у долини речице Киреш, која припадају највише угроженим стаништима у Европи и свету.

Међу најбитнијим променама је свакако опадање нивоа подземних вода на целој Пешчари. Током периода уређивања вода последњих неколико деценија дошло је до значајног смањења нивоа подземних вода, што делује на целој површини заштићеног подручја и изазива деградацију свих типова станишта.

Заштићено добро је, због близине централног градског језгра града Суботице и околних насеља у великој мери изложено антропогеним утицајима, посебно када су у питању југозападни, јужни и југоистични делови, док је у северним деловима дуж државне границе са Мађарском тај утицај знатно мање изражен.

Од антропогених притисака присутни су уништавање станишта и узнемиравање строго заштићених и заштићених врста, илегалне сече шума и других активности.

Угрожавајуће факторе представља ширење инвазивних врста, као и зарастање чистина ширењем жбунасте и дрвенасте вегетације.

Ширење инвазивне врсте *Asclepias syriaca*

Резултат данашњег стања Суботичке пешчаре су начини коришћења и притисци на станишта из претходног периода који су довели до измена аутохтоног предела, фрагментације и изолације станишта као и нерационално коришћење природних ресурса (ловна фауна, земљиште, вода).

2.1 Фактори измена аутохтоног предела

- Промене у билансима стања вода од средине 20. века (речица Киреш, подземне воде) утицало је на еколошке услове који су постали сушнији. На отвореним травнатим површинама влажна станишта су се смањила (нестанак влажних ливада и пратеће флоре и фауне) док су шумске површине битно промениле лик јер су се храстове састојине осушиле а новопосађене површине тешко опстају и то само садњом црног бора. То је допринело повећаној опасности од пожара Велики пожар 1993. године је уништи више хектара најстаријих састојина бора.
- Ширење насеља и урбанистичких зона у првој половини 20 .века довело је до тога да је подручје Суботичке пешчаре окружено са свих страна насељем осим са севера где је граница са Републиком Мађарском. Из ових зона је велики притисак и утицај на још природолике површине заштићеног подручја (остављање смећа, притисак разних посетилаца, загађење вода и ваздуха)
- Ширење пољопривредног земљишта је такође умногоме променило предео Пешчаре, јер се на некадашњим пешчарским пашњацима рашириле парцеле плантажних воћњака (прва половина 20. века) и касније класична ратарска проузводња на великим површинама (крај 20. века) што је смањило површине аутохтоне вегетације и утицало на промене еколошких услова (подземне воде, земљиште)
- Уношење алохтоних врста од којих се многе сада карактеришу као инвазивне (Бернска конвенција) због пољопривреде и шумарства (багрем, копривић, циганско перје) до краја је нарушило екосистеме Пешчаре. На пољопривредним површинама су се рашириле амброзија и циганско перје. На појединим шумским површинама преовлађују, младе састојине багрема и источног копривића. Ово је последица данашње праксе у конвенционалној пољопривреди и шумарству.
- Пошумљавање шумских чистина, у другој половини 20. века, је такође изменило предео и његову мозаичност, јер сада уместо пешчарских травних станишта имамо делимично обрасле чистине са багремом и копривићем.
- Подручје тресетишта уз речицу Киреш је такође изменило изглед предела. Почетком 20.века и експлоатацијом тресета су отворена тресетна окна која су се пунила подземном водом и водом из Киреша што је битно променило екосистем. Касније крајем 20. века крчењем фрагмената шуме барске иве и ископавањем јужног тресетног језера да би се формирао пецарошки рибњак, дефинитивно је промењен предео уз Киреш

2.2 Фактори фрагментације и изолације станишта

- Преоравање станишта заштићених врста из 2000. године (заорано скоро 1000 ха травнатих површина које се последњих 20-та година нису користиле у пољопривредној производњи) су, упркос делимичној ревитализацији дела површине, утицала на даљу уситњавање станишта слепог кучета, шафрањике, сасе и других угрожених врст

- Бројне дивље депоније на разним микролокацијама у појасу шуме али и по отвореним пешчарско травним површинама утиче на разарање станишта и поспешује фрагментацију.
- Значајан фактор су и отварање летњих путева, мелиорационих канала (најгушће су лоцирани уз долини Киреша), јама за заливање или појење, отварање нових мајдана (неконтролисано вађење) песка.

2.3. Смањење негативних утицаја у периоду од проглашења заштите

Досадашње искуство управљања у периоду од 2006. године су добри резултати у активностима ревитализације заораних површина са ливадском вегетацијом из 2000. године. Кроз континуирани пројекат ревитализације део површина је повратио природолику вегетацију.

Такође наше дугогодишње искуство у управљању овим подручјима је, да установљавање заштићених подручја, чување и надзор на терену као и активне мере заштите дају резултат. То се може видети из података за следеће заштићене врсте:

Bulbocodium versicolor-шафрањика

У ПИО Суботичка Пешчара – захваљујући активним мерама (одклањање инвазивних дрвенастих врста са станишта), врста се појавила на још једном новом локалитету у 2010 и на још два у 2011 год унутар заштићеног подручја. Број луковица се процењује на око 100.000 јединки.

Pulsatilla pratensis-мала саса (црна саса)

У 2010 год нађена на два локалитета у ПИО „Суботичка пешчара“ (пре тога била је заведена као нестала врста са наших подручја). На 1 локалитету је било 13 јединки, на локалитету 2 забележена је 1 јединка.

Ове 2011. године на локалитету 1 забележено је 18 јединки, а на локалитету 2 две јединке.

Dianthus serotinus-пешчарски каранфил

2010. године врста је нађена на још једном локалитету у ПИО Суботичка пешчара. Од стављања под заштиту (2003. године) број локалитета са овом врстом се повећао захваљујући режимима заштите који ограничавају одређене шумске радове на њиховом станишту. Ширењу популације допринело је и чишћење станишта од шумског подраста као једном од активних мера заштите.

Spalax leucodon-слепо куче

Захваљујући ревитализацији деградираних(узораних) пашњака, ареал ове врло ретке и специфичне врсте се за три године повећао за око 2000м²

2.4. Утицаји који се могу смањити сарадњом са другим секторима

Имајући у виду промењену намену простора која је настала проглашењем заштите одређен број негативних утицаја се може смањити сарадњом управљања и других субјеката заштите природе са другим секторима.

Најзначајнији негативни утицај, промена нивоа подземних вода, може се мењати првенствено кроз промену планова регулације вода у сарадњи са надлежним институцијама. Ту треба споменути и потребу ревизије међународног споразума о водном режиму Киреша.

Такође значајна је сарадња са свим субјектима везаним за коришћење пољопривредног земљишта (Министарство пољопривреде, локална самоуправа и др.) са којима треба урадити плански документ коришћења пољопривредног земљишта у државној својини за ПИО „Суботичка Пешчара“ кроз који ће се коришћење ресурса земљишта ускладити са наменом заштите природе и тако смањити наведени негативни фактори.

3.

Преглед активности, делатности и процеса који представљају факторе угрожавања ПИО “Суботичка пешчара”.

---

3. Преглед активности, делатности и процеса који представљају факторе угрожавања ПИО "Суботичка пешчара".

Као кључни фактори угрожавања ПИО „Суботичка пешчара“ констатоване су следеће активности као негативни утицаји:

Утицаји посетилаца и других појединаца

- улазак посетилаца у зону И режима заштите
- илегална сеча дрвенстих подраста са станишта природних реткости, при којој долази до уништавања или гажења станишта строго заштићених и заштићених врста
- возња моторним возилима (крос мотори, теренска возила) ван шумских путева
- илегално одлагање смећа – на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ су лоциране 22 илегалне депоније у близини путева, на којима је количина смећа процењена на 800 м³.
- недозвољено сакупљање строго заштићених и заштићених врста; констатовани су чести случајеви сакупљања и покушаја сакупљања шафрањике (*Bulbocodium versicolor*) као и илегално хватање птица
- криволов при коме долази до узнемиравања и гажења станишта строго заштићених и заштићених врста и лове се врсте на недозвољен начин (вабилице)

Утицаји корисника простора

- неке шумарске активности које нису у складу са концептима заштите природе – прављење противпожарних стаза где се наруше станишта заштићених врста, планска сеча шуме као угрожавајући фактор гнежђења строго заштићених врста
- пољопривредни радови на подручју ПИО који нису усклађени са прописаним режимима (интензивно ратарење, поновни покушаји заснивања пољ.култура на већ затравњеним парцелама што отвара простор инвазивним врстама и фрагментира станишта)
- лов – солишта, хранилице и чеке на неадекватним местима
- пчеларење – случајно уништавање природних реткости и њихових станишта приликом постављања кошница

Од процеса који се одвијају на заштићеном подручју, а представљају факторе угрожавања треба издвојити

Процеси који су појачани неодрживим начинм коришћења ресурса земљишта

- зарастање чистина – процес због кога би, без спровођења мера активне заштите дошло до нестанка битних пешчарских и степских станишта; доминантне врсте које учествују у овом процесу су кисело дрво, глог (*Crataegus monogina*), амерички јасен, зелени јавор, амерички копривића, багрем и зова
- ширење инвазивних врста – циганског перја (*Asclepias syriaca*), киселог дрвета (*Ailanthus altissima*), амброзије (*Ambrosia artemisiifolia*), украсне лијане (*Echinocystis lobata*).

Процеси као последица регионалних утицаја

- Опadaње нивоа подземних вода у међуречју Тисе и Дунава
- Климатске промене

4.

**Дугорочни циљеви заштите, очувања и
унапређења и одрживог развоја
ПИО “Суботичка пешчара”**

---

4. Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПИО "Суботичка пешчара"

Дугорочни циљеви заштите природе, очувања природних ресурса и развоја специфичних функција заштићеног подручја Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара су:

1. Заштита специфичних и посебних типова пешчарских, степских и влажних станишта, популација ретких и угрожених врста флоре и фауне.
  - Картирање станишта природних реткости
  - Дефинисање еколошких коридора
2. Активна заштита екосистема, санација и ревитализација станишта
  - рад на очувању степских и пешчарских станишта, као основа за очување биодиверзитета заштићеног подручја и са циљем повећање бројности популација строго заштићених и заштићених врста (шафрањика, слепо куче, пешчарски каранфил, пешчарски мрзовац и др.)
  - наставак пројекта ревитализације из претходног периода уз укључивање нових површина крајње угрожених реткости (пешчарски каранфил, ибришим каранфил, мала свећица)
  - активности на спречавању ширења инвазивних врста (амброзија, дивљи дуван) кроз организацију директних радова (корисници простора) и преко сарадње са локалним становништвом и удружењима грађана.
  - активности на заустављању илегалне експлоатације песка и ревитализацији мајдана
3. Усклађивање дозвољених видова коришћења природних ресурса (пољопривреда, шумарство, ловство, туризам) са потребама заштите и очувања заштићеног подручја, развијање принципа одрживог развоја.
  - екстензивирање коришћења пољопривредног земљишта у правцу формирања пашњака и кошаница
  - стимулисање локалног становништва и кориснике простора за традиционалне видове коришћења (кошење, испаша, традиционалне расе)
  - усклађивање начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих станишта и екосистема
  - рад на подстицању органске производње и брендирању заштићеног подручја и његових природних и културних вредности
4. Успостављање мониторинга стања екосистема, угрожавајућих фактора, ефеката мера активне заштите и утицаја дозвољених активности.
  - Израда потребне картографске базе станишта природних реткости и њено одржавање

- Мониторинг крајње угрожених природних реткости и екосистема
  - Мониторинг површина ревитализације
5. Сарадња у оквиру националне и регионалне мреже заштићених подручја, нарочито у установљавању прекограничног заштићеног добра са Републиком Мађарском.
- стварање еколошких коридора и мрежа
  - ревитализација водотока Киреш
  - стварање заједничког прекограничног заштићеног добра
6. Развијање оптималне праксе у управљању оваквим специфичним природним добром и у том оквиру одговарајуће презентације специфичних природних вредности прекограничног значаја.
- развијање рада чуварске службе
  - рад на едукацији локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности
  - рад на едукативним програмима за школску децу и посетиоце

5.

Анализа и оцена услова за остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПИО “Суботичка пешчара”

---

5. Анализа и оцена услова за остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПИО "Суботичка пешчара"

План управљања ПИО „Суботичка пешчара“ по садржају обухвата двојаке задатке. Једни су наставак започетих активности, а други представљају најновије задатке формулисане на основу уочених потреба које ће обезбедити унапређење екосистема и биодиверзитета природног добра. То није програм активности само Управљача него укупних потреба у обезбеђењу очувања вредности заштићеног подручја.

Услови за његову реализацију су:

I Финансијска подлога и подршка разрађене према субјектима који су у обавези да учествују у реализацији Програма

- Министарство заштите животне средине
- Покрајински секретаријат за заштиту животне средине
- Локална самоуправа-општине Суботица
- накнаде за коришћење ресурса од стране корисника

уз изналажење свих осталих који су заинтересовани за очување, заштиту и рационално „коришћење“ природних вредности кроз донације и пројекте.

II Дефинисање годишњих планова, урађених на бази Плана управљања, у којима ће бити конкретизовани задаци и послови предвиђени за реализацију у текућој години, динамика њиховог извршавања и висина потребних средстава, као и извора обезбеђења ових средстава.

Наглашавамо **четири главна основа** на којима се програмске активности могу остваривати

1. Организовање, опремање, кадровско оспособљавање управљача

Имајући у виду и просторни обухват (5 369,90 ха + 2 773,97 ха) и садржајно разнолике задатке (презентација добра, ревитализација, екотуризам, сарадња са бројним корисницима и др.), потребе у спровођењу обавеза Управљача, основну претпоставку за остваривање Плана чини одговарајуће организовање, опремање и кадровско оспособљавање.

Потребно је стварање услова за овакво организовање и опремање, нарочито у финансијском смислу. Очекује се од шире заједнице да подупре активности Управљача на овом пољу. Прво општина и локалних заједница, а затим Покрајине и Републике. Важну улогу у овоме има и прекогранична сарадња у панонском региону.

2. Обезбеђивање финансијских средстава из планираних извора за управљача и друге субјекте

За функционисање управљања и остваривање програмираних мера на Суботичко пешчари неопходно је обезбеђивати финансијска средства из свих законом предвиђених извора, у потребним годишњим износима. Уколико се не постигну планиране обиме средстава јасно је да ће и делови Плана морати бити умањени, нарочито у сегментима који се односе на: посебне мере заштите, активности у развоју нових функција и пројектима истраживања и унапређивања заштите.

3. Доношење планске и друге документације

Битна претпоставка за остваривање савремене интегралне заштите на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ и непосредног окружења, јесте доношење одговарајуће просторне и урбанистичке документације (просторни план општине, регулациони планови, план предела или просторни план посебне намене ,сл.).

Препоставка за остваривање програмираних мера је израда/усклађивање водопривредних, шумских, ловних и других основа и потребних пројеката и документације, њихово усаглашавање са режимима заштите.

Имајући у виду да су за доношење појединих врста документације надлежни други субјекти Управљач ће се ангажовати на иницирању њихове израде, уз одговарајуће укључивање у процесу рада.

4. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима

Од великог значаја за успешно остваривање Плана управљања је усаглашени, заједнички рад и сарадња свих корисника подручја као и свих субјеката (локална заједница, надлежне институције, заинтересоване стране), који су надлежни или заинтересовани за заштиту, очување природних вредности ПИО „Суботичка пешчара“.

Стратегијска анализа остваривања циљева заштите природе применом SWOT анализе

ПРЕДНОСТИ - СНАГЕ <ul style="list-style-type: none"> • вишегодишње искуство у управљању • тренд уређивања система заштите природе и уређивања управљања ЗП у процесу приступања ЕУ • добра прекогранична сарадња • успешно реализовани међународни пројекти • постојање инфраструктуре • успешан програм ревитализације –успешна сукцесија • унапређивање сарадње са секторима пољопривреде и шумарства • сарадња са локалним становништвом	НЕДОСТАЦИ - СЛАБОСТИ <ul style="list-style-type: none"> • даља фрагментација станишта због активности пољопривреде • концепт уређивања вода у региону са циљем одводњавања угрожава станишта • близина насеља заштићеном природном добру угрожава подручје због сталног притиска посетилаца/пролазника • управљач није корисник ниједног дела државног земљишта, недовољне ингеренције • неусклађеност управљања простором (различити корисници и интереси) • неодговарајућа чуварска служба (стручна спрема, опремљеност) • недостатак континуитета и јасних извора финансирања за основне активности
МОГУЋНОСТИ ШАНСЕ <ul style="list-style-type: none"> • преношење права коришћења државног земљишта на управљача површина у I и II степену, • формирање фонда за откуп земљишта у ЗП • даљи развој односа са локалним становништвом у функцији развоја традиционални видова коришћења и екотуризма • ренатурализација локалитета Крчевине –циљ обнова природних станишта • едукативни програми<ul style="list-style-type: none"> ○ -посетилачке туре ○ -еко -кампови • одржавање континуитета спровођења активних мера заштите и повећавање површина за ове мере редовним финансирањем ових активности<ul style="list-style-type: none"> • -одржавање станишта и популација • -сузбијање инвазивних врста • -формирање екокоридора	ПРЕТЊЕ –РИЗИЦИ <ul style="list-style-type: none"> • Недостатак државне стратегије заштите природе • преспоро уређивање система ЗП и дефинисање оквира за функционисање управљача (систем финансирања) • даље фрагментирање пешчарских станишта (због пољопривреде) и аутохтоних шумских фрагмената (због шумарства) • претварање локалитета Крчевине у шумско земљиште • ширење инвазивних врста (дивљи дуван, амброзија, дрвенасте врсте) • недостатак финансијских средстава • недовољна сарадња надлежних министарстава, локалне самоуправе и других институција са управљачем у циљу решавања проблема ЗП • недовољан ниво сарадње са другим службама које обављају делатности на ЗП (ловочуварска служба, пољочуварска служба, шумарска служба, полиција, погранична полиција) • немогућност откупа земљишта у приватном власништву (непостојање фонда за откуп земљишта на заштићеним подручјима)

6.

**Приоритетне активности и мере на заштити,
одржавању, праћењу стања и унапређењу
природних и створених вредности
ПИО "Суботичка пешчара"**

---

6. Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности ПИО „Суботичка пешчара“

Задатак Управљача је да успостави организованост у погледу старања о природним вредностима добра на бази *поверених послова* и *утврђених обавеза* из Уредбе о заштити. У оквиру наведеног дужан је нарочито да:

- обезбеди спровођење режима заштите и очувања природног добра
- усклађује коришћење ресурса и развојне активности са циљевима очувања и унапређења природних вредности
- води рачуна о развијању презентације, едукације и научно-истраживачког рада природних вредности Суботичке пешчаре

Уредбом и *Законом о заштити природе* поверена су и јавна овлашћења по којима Управљач у спровођењу прописане заштите треба да:

- врши обележавање
- обезбеђује чуварску службу
- доноси акт о унутрашњем реду и накнадама за коришћење природног добра
- спроводи право активне легитимације кроз подношење прекршајних и кривичних пријава
- доноси програме управљања природног добра

У складу са овим обавезама, дугорочним циљевима као и приоритетима одређеним Условима Покрајинског завода за заштиту природе Србије бр. бр-03-450/2020 у Плану управљања ПИО „Суботичка пешчара“ за период 2011-2019.године опредељују се следећи **приоритети** :

- Развијање и унапређивање чуварске службе
- Развијање базе података у функцији управљања, коришћења и мониторинга стања у циљу дефинисања пројекта активне заштите и бољег чувања заштићеног подручја
- Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко и етно туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе
- Спровођење активних мера заштите (сузбијање инвазивних врста и зарастања чистина)
- Наставак и проширење пројекта ревитализације
- Претварање некавалитетног обрадивог земљишта у пашњаке и ливаде
- Усклађивање начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих станишта и екосистема
- Повећавање удела аутохтоних сорти домаћих животиња у активним мерама заштите кроз контролисану испашу и очување њиховог генетичког фонда, уз њихово коришћење у едукацији

- Сузбијање жбунасте и дрвенасте вегетације уз помоћ папкара (нпр. мешовита стада оваца и коза)
- Повећање бројности популација строго заштићених и заштићених врста
- Смањивање директног антропогеног притиска (ригорознија контрола кретања и активности у заштићеном подручју)
- Рад на едукацији локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности
- Рад на ревитализацији пашњака (претварање ораница у пашњаке), уз валоризацију кроз редовно кошење или испашу – стимулација традиционалних видови коришћења
- Рад на ревитализацији водног режима, уз мониторинг и сарадњу водопривредних институција у Србији и Мађарској
- Стварање еколошких коридора и мрежа, стварање заједничког прекограничног заштићеног добра и уклапање у мрежу еколошких коридора и „Natura 2000“

7.

Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада

---

7. Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада

У циљу успостављања савременог система управљања заштићеним природним добром и стварања научно-стручне, информационо-документационе основе о стању и вредностима ПИО "Суботичка пешчара", ради спровођења заштите и развоја, као и спровођења едукације о заштићеном природном добру, дефинисани су следећи приоритети научноистраживачког и образовног рада:

- сарадња са научно-истраживачким институцијама и невладиним сектором
Предлог тема са недостајућим истраживањима
  - Хидроистраживања- подземне воде
  - Картирање станишта ретких и угрожених биљних и животињских врста
  - Картирање фрагмената аутохтоних шума
  - Картирање вегетације на подручју Пешчаре
  - Инвентаризација фауне-нарочито херпето-, ихтио- и орнитофуне
- дефинисање метода и начина спровођења мониторинга биодиверзитета, у сарадњи са надлежним институцијама и Управљачима осталих заштићеним природних добара у Србији
- формирање базе података строго заштићених, заштићених врста и осталих природних вредности, као и базе других релевантних података везаних за заштићено подручје, укључујући и картирање заштићених и строго заштићених, заштићених врста и њихових станишта, са посебним акцентом на геореференциране податке
- праћење промена популација заштићених и строго заштићених врста
- мониторинг ревитализације
- хидрогеолошка истраживања, са акцентом на праћење нивоа подземних вода
- организовање кампова и еколошких школа за полазнике разних узраста и образовних структура
- усклађивање образовних програма са програмима основних школа, средњих школа и високообразовних установа, са циљем могућности извођења практичне и теренске наставе на заштићеном добру

Образовне активности ће бити усклађене са образовним програмима Визиторског центра Лудах, на коме ће бити сталне и повремене поставке посвећене заштићеним подручјима региона.

Предложени пројекти се могу и допуњавати у складу са циљевима заштите Пешчаре и програмским задацима овог документа. Реализоваће се у складу са могућностима и исказаним интересима стручњака и институција.

Управљач и корисници подручја ће обезбеђивати потребну логистичку подршку а истраживања треба да спроведу заинтересовани експерти и институције на договорени начин

8.

Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу ПИО "Суботичка пешчара"

---

8. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу ПИО "Суботичка пешчара"

8.1 Одрживо коришћење природних вредности

Активности које ће се спроводити у десетогодишњем периоду односиће се како на очување постојећег стања кроз мере активне заштите и одржавања заштићеног подручја, тако и на мере унапређења стања животне средине.

Имајући у виду природне карактеристике и историјат намене простора, на подручју Суботичке пешчаре ће и даље бити присутна пољопривреда и шумарство а предвиђа се и развој екотуристичких активности. Неопходно је подстицати развој екотуризма као нову развојну функцију која је у усклађена са функцијом заштите природе.

Усмеравање пољопривреде у правцу мудрог коришћења, у складу са вековним традицијама околних насеља, треба да буде једна од мера заштите **биолошке разноврсности**. Следеће је усклађивање делатности шумарства са еколошким вредностима и стањем шумског ресурса. На свим површинама за дугорочно **смањење фрагментације (расцепканости) и за опстанак станишта природних вредности**, неопходно је смањење интензивно обрађиваних пољопривредних површина, односно прелазак са интензивних облика коришћења земљишта (ратарство, воћарство, виноградарство, повртарство) на екстензивне (испаша, кошанице, сточарство са традиционалним расама) као и прилагодљивија шумарска пракса на површинама шумског земљишта (акцент на фрагментима са аутохтоном вегетацијом као истаништа природних реткости унутар шуме). Активности ће бити засноване на концепту екстензивирања пољопривредне производње, крчењу алохтоне вегетације, прилагођавању шумске праксе очувању станишта и биодиверзитета, као и промовисању одрживог коришћења заштићеног подручја.

Могућности развоја

- Очувани фрагменти вегетације доприносе природоликости а тиме и атрактивности предела у зони Суботичке пешчаре
- Насеља и викенд зоне око подручја имају могућности развијања екотуризма
- Близина туристичких дестинција Палића и Суботице пружа добар оквир за развијање екотуристичких садржаја
- Постојање старих салаша и других облика традиционалне архитектуре доприноси квалитету предела и усмерава развој екотуризма
- Обзиром на потребу екстензивирања пољопривредне производње отварају се простори за обнављање традиционалних видова коришћења у сточарству (испаша, традиционалне расе, органски производи од меса и млека)

Сукоби интереса

- претварање природних станишта у обрађене површине или у шумско земљиште;
- шумљавање чистина које су пешчарског карактера
- неодрживи начин експлоатација песка у заштитној зони Пешчаре
- уређивање воде у јужном делу подручја које утиче на одвођење свих вода ван Пешчаре

Осетљивост подручја

Део површине ПИО „Суботичка пешчара“ припада Суботичко-Хоргошкој пешчари. Подручје Пешчаре припада категорији европских осетљивих подручја (ESA: Environmental Sensitive Area) због порозности песка и песковитог леса и близине подземне воде (водни ресурси и земљиште се лако загађују). На оваквим подручјима развој се усмерава према оним видовима коришћења, који мање оптерећују животну средину, а омогућавају обнављање природних ресурса у складу са принципима одрживог развоја.

8.1.1 Пољопривредно земљиште

Обухвата отприлике трећину површине заштићеног подручја. На овим површинама поред традиционалних начина обраде земљишта, неопходно је усмеравати економски развој према алтернативним видовима коришћења. Потребно

је пронаћи финансијска средства за развој оних пољопривредних култура које мање оптерећују средину и омогућавају обнављање природних ресурса у складу са принципима одрживог развоја. Локалном становништву и локалним пољопривредницима је неопходна системска помоћ за прелазак на интегралну пољопривреду или на производњу здраве/органске хране на подручју Пешчаре. Постепени откуп и ревитализација једног дела аграрних површина је предуслов за дугорочно очување критично угрожених врста.

Екстинзивирање коришћења некавалитетног пољопривредног земљишта (6, 7, и 8 класа преовладавају на већини парцела пољопривредног земљишта унутар заштићеног подручја) постиже се сејањем адекватних врста намењених кошењу и претварањем пољопривредног земљишта, недовољно квалитетног за модерну производњу, у кошанице и пашњаке уз истовремено потискивање инвазивних врста (дивљи дуван, артемизија) чиме ће омогућити очување биодиверзитета.

Као посебне активности у планском периоду планирају се израде и реализација:

- План коришћења пољопривредног земљишта у функцији заштите природних вредности
- Програм откупа/замене парцела
- Програм едукације о алтернативним видовима пољопривреде у сарадњи са специјалистичким организацијама и удружењима
- Пилот пројекат алтернативне пољопривреде

8.1.2 Шумски ресурс

Највећи део површина «Суботичке пешчаре» (68%) је по намени шумско земљиште чији корисник је ЈП »Војводинашуме», Шумско газдинство „Сомбор“ из Сомбора а непосредни извршилац је Шумска управа Суботица

На основу Закона о шумама (Сл. гласник РС 30/10) ово је Севернобачко шумско подручје и припада газдинској јединици Суботичке шуме.

Део заштићеног подручја ПИО „Суботичка пешчара“ захвата газдинску јединицу Суботичке шуме са површином од 3899,30 ха, подељеном у три шумска комплекса: Криво Блато-Дашчан, Храстовача – Букваћ, Радановац – Хајдуково. Распоред зона заштите унутар ГЈ је следећа:

I степен заштите природе	130.56ха
II степен заштите природе	571.07ха
III степен заштите природе	3207,14ха
Укупно	3908,77ха

Мање од 9% шума чине састојине аутохтоних врста док монокултуре алохтоних врста (багрем, црни бор, копривић) чине већину (табела у наставку). Иако су плантажни засади веома ниског биолошког диверзитета, имају одређену заштитну улогу, значајну за околину.

Списак газдински класа и њихови називи:

Шифра ГК	Назив газдинске класе	Површина (ха)
17 105 144	Висока шума копривића	1.00
17 483 144	Вештачки подигнута састојина багрема	0.64
81 105 144	Висока шума копривића	4.39
81 123 144	Изданачка шума топола	5.36
81 124 144	Изданачка мешовита шума топола	2.33
81 134 144	Изданачка шума пољског јасена	36.09
81 135 144	Изданачка мешовита шума пољског јасена	5.65
81 326 144	Изданачка мешовита шума багрема	3.29
81 455 144	Вештачки подигнута састојина пољског јасена	5.44

ифра ГК	Назив газдинске класе	Површина (ха)
81 475 144	Вештачки подигнута састојина црног бора	2.60
82 105 144	Висока шума копривића	19.50
82 122 144	Висока мешовита шума топола	1.89
82 123 144	Изданачка шума топола	9.03
82 124 144	Изданачка мешовита шума топола	43.46
82 131 144	Висока шума пољског јасена	5.12
82 269 144	Висока шума ОТЛ	0.33
82 325 144	Изданачка шума багрема	33.54
82 326 144	Изданачка мешовита шума багрема	94.72
82 381 144	Висока шума црног бора	5.43
82 382 144	Висока мешовита шума црног бора	0.93
82 456 144	Вештачки подигнута мешовита састојина пољског јасена	5.33
82 457 144	Вештачки подигнута састојина лужњака	0.41
82 458 144	Вештачки подигнута мешовита састојина лужњака	11.00
82 469 144	Вештачки подигнута састојина осталих лишцара	1.00
82 475 144	Вештачки подигнута састојина црног бора	27.67
82 476 144	Вештачки подигнута мешовита састојина црног бора	31.41
82 478 144	Вештачки подигнута мешовита састојина белог бора	9.92
82 483 144	Вештачки подигнута састојина багрема	3.36
83 105 144	Висока шума копривића	570.91
83 121 144	Висока шума топола	0.21
83 122 144	Висока мешовита шума топола	4.14
83 123 144	Изданачка шума топола	25.43
83 124 144	Изданачка мешовита шума топола	141.87
83 131 144	Висока шума пољског јасена	0.30
83 325 144	Изданачка шума багрема	436.89
83 326 144	Изданачка мешовита шума багрема	686.54
83 339 144	Висока шума америчког јасена	0.70
83 340 144	Изданачка шума америцког јасена	2.07
83 381 144	Висока шума црног бора	30.24
83 382 144	Висока мешовита шума црног бора	12.53
83 453 144	Вештачки подигнута састојина топола	0.45
83 456 144	Вештачки подигнута мешовита састојина пољског јасена	5.26
83 457 144	Вештачки подигнута састојина лужњака	17.48
83 458 144	Вештачки подигнута мешовита састојина лужњака	24.72
83 469 144	Вештачки подигнута састојина осталих лишцара	7.34
83 475 144	Вештачки подигнута састојина црног бора	298.74
83 476 144	Вештачки подигнута мешовита састојина црног бора	215.23
83 477 144	Вештачки подигнута састојина белог бора	17.28
83 478 144	Вештачки подигнута мешовита састојина белог бора	33.41
83 479 144	Вештачки подигнута састојина осталих четинара	0.20
83 483 144	Вештачки подигнута састојина багрема	8.64
83 485 144	Вештачки подигнута мешовита састојина багрема	8.35
83 487 144	Вештачки подигнута састојина црног ораха	3.53
УКУПНО		2923.3

У фокусу заштите природе у оквиру шумског земљишта су :

- шумске чистине, досад одолеле свим покушајима пошумљавања услед неповољних станишних услова, са фрагментима пешчарске вегетације, који представљају вредне остатке изворног биљног покривача са бројним стаништима заштићених и строго заштићених врста.
- преостали фрагменти аутохтоне шумске вегетације

Већина ових станишта је обухваћена **И и II степеном заштите** и на њима је режимом ограничено коришћење у шумарству.

За **станишта заштићених врста** ван И степена заштите важе одредбе из *члана 36 и 48 Закона о заштити природе и одредбе Правилника о проглашању и заштити строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива (Сл. гл.РС 5/10)*, тако да је значајно стално картирање ових тачака и сарадња корисника са Управљачем у вези текућих шумских радова.

Остало шумско земљиште са шумама, шумским засадима и културама је у III зони и смернице за коришћење су дефинисане кроз: забрану пошумљавања новим алохтоним врстама; узнемиравање, уништавање и сакупљање заштићених врста и кроз обезбеђивање очувања предеоних елемената (шикара, шумарци и мозаичност предела, дрвеће са гнездима значајних птичијих врста), предузимања превентивних биолошких мера против пожара, евидентирање типова и заштита посебно значајних станишта флоре и фауне нарочито угрожених врста, планску ревитализацију уништених и деградираних станишта природних реткости.

Као посебне активности у планском периоду су

- Усклађивање годишњих *Планова гајења и експлоатације* у функцији заштите природних вредности
- Програм развоја едукативних садржаја унутар шумских површина (развој едукативне стазе Храстовача)
- Пилот пројекат јачања аутохтоних шумских фрагмената

8.1.3. Ловни ресурс

Заштићено подручје обухвата већи део ловишта „Суботичке шуме“ којим газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“ на основу годишњих Планова који су у складу са Ловном основом ловишта „Суботичке шуме“ за период 2007—2017.

Приказ површине ловишта и бројности дивљачи по важећој Ловној основи

Укупна површина ловишта 4771 ха.

Бројно стање по важећој Ловној основи“ Суботичке шуме “

Срнећа дивљач	120 грла
Дивља свиња	30 грла
Јелен лопата	39 грла
Муфлон	110 грла
Зеца	50 грла
Фазанска дивљач.	110 ком

Као посебне активности у планском периоду су

- Усклађивање Ловне основе и Годишњих ловних планова са статусом заштите, прописаним режимима и активностима – обавеза Шумске управе
- Припремање пројеката и израда програма заједничких активности (управљач и ШУ) на одржавању резерватског карактера на подручју
- Програм едукације ловаца о значају подручја за ловство

8.1.4. Водни ресурс

Уредбом о заштити је ограничено коришћење водног ресурса на подручју "Суботичке пешчаре" јер се режимима забрањује одвођење или превођење вода водотока Киреша, прокопавање канала и изградња заливних система, извођење радова и активности које би нарушиле геоморфолошку одлике подручја, изградња грађевинских објеката.

Истовремено Уредба налаже прописивање оптималног водног режима влажних станишта и спровођење хидротехничких мера за одржавање овог оптималног режима вода.

Подручје "Суботичке пешчаре" до сада није истраживано као просторна целина а имајући у виду угроженост водоносника јасно је да неопходна студија којаће истражити стање елемената водног биланса, хидролошке параметре подземних и надземних вода и пројектовати систем унапређења стања коришћењем постојећих хидротехничких објеката (канални, уставе) нарочито у долини водотока Кереш.

Једини локалитет са отвореном воденом површином је на јужном тресетном језеру, тзв. Тресетиште, где Удружење спортских риболоваца "Шаран" из Палића одржава површину за спортски риболов. Водени базен је настао откопавањем јужног тресетног окна. Начин уређивања и редовног одржавања овог воденог објекта није сасвим разрађен као ни његов утицај на водни ресурс.

Циљеви заштите и коришћења водног ресурса су:

1. утврђивање стања
2. оптимизирање режима вода
3. установљавање механизма праћења стања

Следствено томе активности за плански период биле би следеће:

- Програм утврђивања стања водног ресурса
- Студија унапређења стања хидроресурса
- Пројекат хидротехничких радова на унапређењу стања водног ресурса
- Програм радова на одржавању јужног тресетног језера

Корисник овог локалитета, УСР "Шаран" из Палића, треба на основу Годишњих планова радова усклађених са режимима заштите "Суботичке пешчаре", уз добијене услове и сагласност Завода за заштиту природе Србије, да спроводи своје активности (везане за водни ресурс) на овом локалитету.

- План заштите и коришћења фауне риба

За локалитет Тресетно језеро корисник, УСР "Шаран" је дужан да изради План заштите и коришћења риболовне фауне у складу са важећим прописима

8.2 Развој и уређење простора

Простор ПИО „Суботичка пешчара“ је уређиван спорадично од стране корисника који су развијали одређене посетилачке и рекреативне функције.

ЈП „Војводинашуме“- Шумска управа Суботица имају објекат Ловачка кућа на локалитету Храстовача где је трасирана и обележена едукативна стаза.

УСР „Шаран“ из Палића, корисник локалитета Тресетиште (јужно језеро), уредио је локалитет за спортски риболов и одређене рекреативне садржаје.

Одређене тачке су традиционална места за излете али нису уређена (Борова шума код Тресетишта, Мајдан у Келебијској шуми).

Туристички промет треба да компензира ограничења у коришћењу природних ресурса и потребе за улагањем у заштиту Пешчаре. Сви туристички програми треба да имају карактер „меког“ одрживог туризма без обележја масовности.

Овајплански период треба да буде почетна фаза у развијању екотуризма и рекреације на подручју Суботичке пешчаре.

Ради детаљније разраде ове тематике потребно је сачинити посебан *Програм развоја туристичких функција* и дефинисати обиме и динамику развоја ове делатности у ПИО „Суботичка пешчара“.

Овакав програм треба израдити у сарадњи Туристичком организацијом општине.

Следствено томе активности за плански период биле би следеће:

- Израда *Програма развоја туристичких функција*
- Дефинисање посетилачких стаза и садржаја на њима
- Дефинисање приступних праваца, уређивање паркинга и излетничких локалитета
- Изградња birdwatching инфраструктуре (заклони, осматрачнице, прилази)
- Одређивање локације за посетилачки центар
- Одређивање локација за еко-кампове

9.

**Просторна идентификација планских намена и
режима коришћења земљишта у
ПИО “Суботичка пешчара”**

---

9. Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта у ПИО „Суботичка пешчара“

Уредбом о заштити ПИО „Суботичка пешчара“ („Сл. гласник РС“, број 127/2003 и 113/2004), на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ је успостављен је тростепени режим заштите (који представља скуп мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра), односно:

У режиму заштите I степена забрањено је:

1. Коришћење природних богатстава и други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и (контролисане) едукације

У режиму заштите II степена забрањено је:

1. Узнемиравање, уништавање и сакупљање врста заштићених као природне реткости и врста стављених под (контролу) коришћења промета
2. Пошумљавање травних и потенцијално травних површина а на шумском земљишту пошумљавање чистина и осталих отворених површина, осим фрагментарно у циљу ревитализације станишта
3. Пошумљавање алохтоним врстама
4. Сеча храста лужњака, као и чиста сеча састојина или групација осталих аутохтоних врста
5. Паљење трске
6. Привредни риболов и подизање рибњака
7. Лов, осим према посебном програму просторно и временски ограничен
8. Примена хемијских средстава и минералних ђубрива и свако друго хемијско и физичко загађивање, депоновање чврстог и течног отпада, испуштање отпадних и загађених вода
9. Кошење тешком механизацијом и у генеративном периоду биљака
10. Испаша, осим у контролисаним условима (број, врста, начин)
11. Извођење радова и активности које би нарушиле геоморфолошке одлике подручја (отварање нафтних бушотина, експлоатација гаса, отварање нових позајмишта песка, експлоатација тресета), обављање и других делатности и извођење радова којим се угрожавају вредности предела и нарушава интегритет простора (прекопавање, ископавање и други земљани радови)

12. Одвођење или превођење вода водотока Киреш, прокопавање канала и изградња заливних система
13. Промена намене земљишта ради интензивнијег коришћења (претварање ливада и пашњака у обрадиво земљиште, претварање других врста пољопривредног земљишта у воћњаке и винограде)
14. Изградња грађевинских објеката
15. Проширивање капацитета и промена инфраструктуре
16. Приступ посетиоцима, осим под посебних условима (просторно и временски ограничено)

У режиму заштите III степена забрањено је:

1. Узнемиравање, уништавање и сакупљање врста заштићених као природне реткости
2. Уношење нових алохтоних врста
3. Пошумљавање травних и потенцијално травних површина
4. Промена намене земљишта ради интензивнијег коришћења (претварање ливада и пашњака у обрадиво земљиште, претварање других врста пољопривредног земљишта у воћњаке и винограде)
5. Одвођење или превођење вода преко водотока Киреш, као и прекопавање канала, осим реверзибилних, одводњавање и копање јама ради коришћењаподземне воде за заливање
6. Подизање рибњака
7. Хемијско и физичко загађивање, депоновање чврстог и течног отпада, испуштање отпадних и загађених вода
8. Употреба земљишних хербицида осим хормоналних препарата који се употребљавају Сплит апликацијом
9. Извођење радова и активности које би нарушиле геоморфолошке одлике подручја (отварање нафтних бушотина, експлоатација гаса, отварање нових позајмишта песка, експлоатација тресета), обављање и других делатности и извођење радова којим се угрожавају вредности предела и нарушава интегритет простора (прекопавање, ископавање и други земљани радови)
10. Уситњавање постојећих грађевинских парцела и повећавање постојеће спратности објеката и изграђености

У приложеној карти је видљив просторни распоред режима заштите (карта бр. 1).

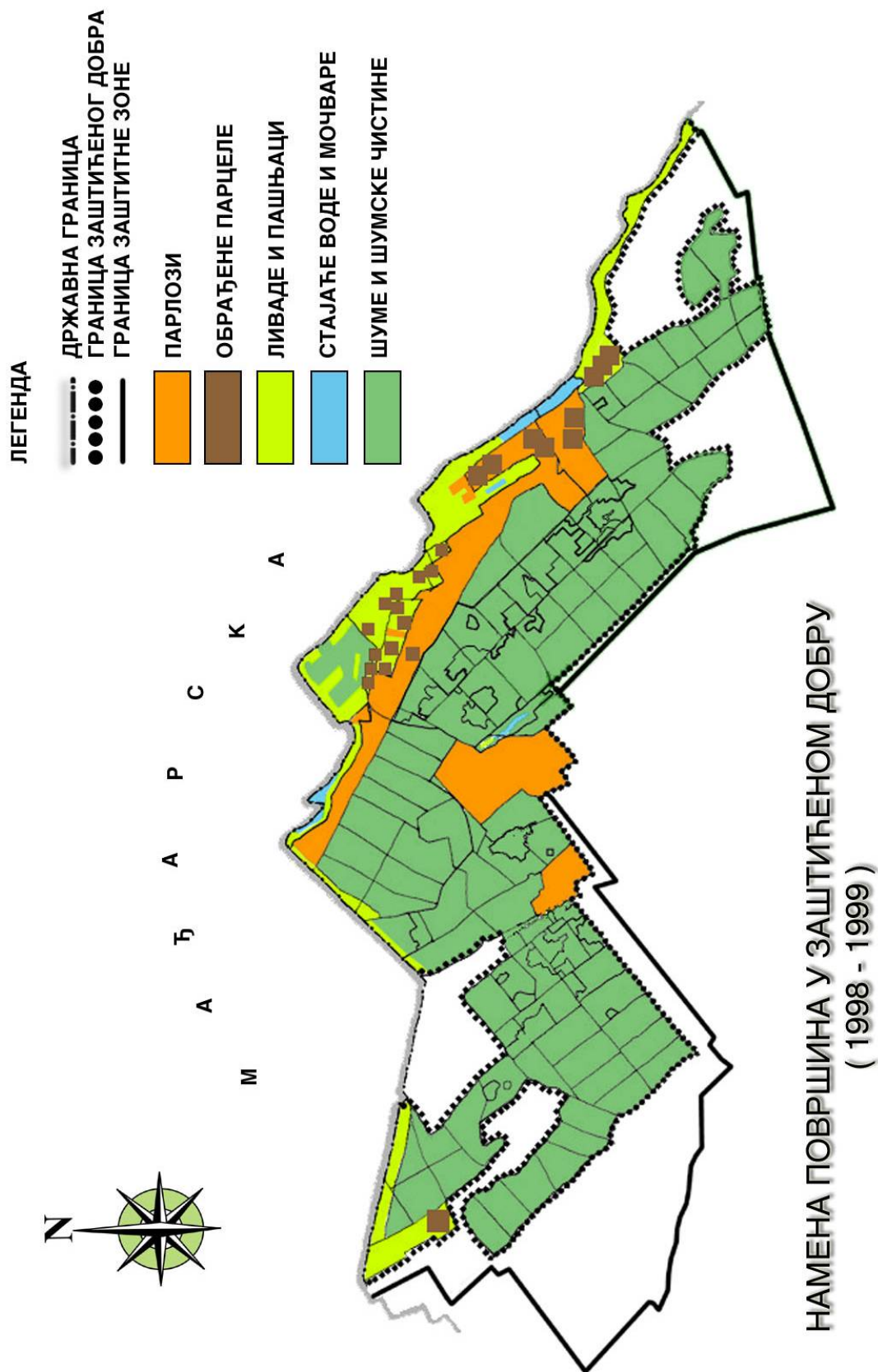

Планске намене површина видљиве су из карте у прилогу (карта бр.3). Површине под шумама доминирају у III степену заштите јер су то и површине најсиромашније природним реткостима осим Јасеновачке шуме која се налази у I степену због својих изворних природних вредности влажног станишта.

Већина вредних станишта и врста лежи у појасу пољопривредног земљишта, нарочито у северном делу заштићеног подручја (на карти означено као парлози). Ове површине су у периоду од доношења акта о заштити делом измениле карактер. Реализацијом пројекта ревитализације и одрживим коришћењем за пешчарска станишта (екстензивна испаша, кошење у функцији заштите врста и станишта) део ових парлога је од 2003 до данас постало природолика ливада са наменом екстензивног коришћења у сточарству.

У карти бр 2 се може видети просторни распоред локалитета са природним реткостима уз напомену да се унутар намена пољопривредних и шумских површина налазе и станишта заштићених врста које уживају посебну заштиту. У периоду од доношења акта о заштити Суботичке пешчаре услед успешне реализације ревитализације и усклађивања коришћења у пољопривреди и шумарству број ових локалитета се повећао.

Карта бр.3 Намена површина (стање 2000. год)
Завод за заштиту природе Србије, РЈ Нови Сад – Студија заштите

10.

Активности на промоцији вредности ПИО “Суботичка пешчара”

---

10. Активности на промоцији вредности ПИО "Суботичка пешчара"

Приоритетни задаци активности на промоцији вредности ПИО „Суботичка пешчара“ су следеће:

- рад на промоцији заштићених и строго заштићених врста
- рад на промоцији значаја очувања пешчарских и степских станишта
- рад на промоцији очувања аутохтоне дендрофлоре
- рад на промоцији идеје одрживог коришћења кроз екстензивирање пољопривредне производње, развој органске производње и повећање површина под пашњацима
- постепено превођење алохтоних шума у аутохтоне врста у пашњаке и

Посебан задатак када је у питању промоција природних вредности Суботичке пешчаре представља разбијање предрасуда о шумским екосистемима као јединим „правим“ представницима природе.

Девастација шума је глобални проблем и уништавање и сеча шумских екосистема се, због историјских околности и бројних кампања, у широј јавности *a priori* перципира као „штетна“ активност. Из истих разлога се и свако пошумљавање *a priori* перципира као „корисна“ активност, без обзира што су из пришлости познати бројни примери негативних последица пошумљавања алохтоним врстама у нашем панонском басену.

Будући да се вредност ПИО „Суботичка пешчара“ заснива управо на разноврсности природних екосистема који се састоје од специфичног мозаика станишта, међу којима пешчарске и степске чистине играју значајну улогу, основне, промотивне активности се морају заснивати управо на приближавању ових вредности широј јавности, како би се истакао њихов значај за очување биодиверзитета. Исто се односи и на отворене просторе, у којима сада преовлађују оранице а у циљу заштите биодиверзитета их треба превести у травната станишта пешчарског и степског типа, као и ревитализација влажних ливада у долини Киреша.

Начини реализовања промотивних активности су следећа:

- Интернет странице посвећене природном добру на којима ће бити приказане природне вредности, пратећа документација, едукативни садржаји (текстови, фото и видео материјал), геореференцирани подаци и сл.
- Објављивање штампаних и електронских публикација посвећених природним вредностима ПИО „Суботичка пешчара“ (туристичке мапе, водичи кроз природне вредности, итд)
- Израда и реализовање туристичких и едукативних програма (посетилачке стазе, еко кампови, бирдватцхинг туре)
- Израда сувенира и других прорагандних материјала у циљу промоције заштићеног подручја.
- Организовање стручних скупова, семинара и конференција посвећених Суботичкој пешчари и њеним вредностима
- Организовање манифестација обележавања јубилеја везаних за заштиту животне средине и Суботичке пешчаре
- Координисано и организовано представљање у медијима
- Промоција кроз активности Визиторског центра Лудах

11.

Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на заштити, очувању и унапређењу и одрживом развоју ПИО “Суботичка пешчара”

---

11. Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на заштити, очувању и унапређењу и одрживом развоју ПИО "Суботичка пешчара"

Ради уређивања услова коришћења подручја и уређивања односа са садашњим и будућим корисницима, а у складу са постављеним законским решењима донеће се следећа програмска и нормативна акта:

-Годишњи програм управљања ПИО "Суботичка пешчара" који се ради на бази Плана управљања и представља програм његове реализације за дату годину. Динамика и потребна средства за реализацију исказују се сваке године у зависности од темпа и могућности реализације .

Рок: 15. децембар претходне године.

-Акт о унутрашњем реду и чуварској служби који је урађен у претходном петогодишту је потребно ускладити са новим законским прописима и са искуствима из позитивне праксе из претходног планског периода.

Рок: 2012. год.

- Акт о накнадама за коришћење природног добра треба да разради систем накнада за коришћење подручја а нарочито: коришћење природних ресурса, коришћење за делатности туризма, угоститељства, трговине, снимање филмова, коришћење посебно уређених терена за поједине намене, коришћење имена и знака, услуга Управљача у складу са Уредбом о ближим критеријумима, начину обрачуна и поступку наплате накнаде за коришћење заштићеног подручја (Сл. гласник РС 43/10).

Рок: 2012. год.

-Припрема пројеката и других посебних програма и планова (пољопривреда, водопривреда, шумарство, туризам) према динамици и роковима који се утврђују годишњим програмима а детаљније приказаноу поглављу 13.1.2.

- *Програм откупа /замене површина*
- *План коришћења пољопривредног земљишта у функцији заштите природних вредности*
- *Програм едукације о алтернативним видовима пољопривреде у сарадњи са специјалистичким организацијама и удружењима*
- *Пилот пројекат алтернативне пољопривреде*
- *Програм развоја туристичких функција*
- *Пилот пројекат јачања аутохтоних шумских фрагмената*
- *Програм утврђивања стања водног ресурса и Студија унапређења стања хидроресурса*
- *Пројекат хидротехничких радова на унапређењу стања водног ресурса*

Рок: према годишњим програмима

- Имајући у виду одредбу члана 13. Уредбе о заштити ПИО “Суботичка пешчара” којом се налаже усаглашавање планова и програма уређења простора, шумских, ловних, водопривредних, пољопривредних и других основа и програма унапређења рибарства и других програма који обухватају заштићено подручје са Просторним планом Републике Србије и овим Планом управљања и режимима заштите, постоји обавеза усаглашавања основа и програма донетих од стране корисника земљишта, риболовачких удружења и других.

Исто важи и за урбанистичке и водопривредне планове и основе.

Рок: према законским прописима

- Комплексност простора и правци развоја намећу потребу за израдом *Просторног плана посебне намене.*

Очекује се у планском периоду израда ове планске документације према динамици коју води Покрајински секретаријат за заштиту животне средине.

Рок: према законским прописима

12.

Сарадња са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју ПИО “Суботичка пешчара”

---

12. Сарадња са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју ПИО „Суботичка пешчара“

Интеграција локалног становништва у процесе заштите природе је један од кључних задатака и представља стратешки циљ доброг менаџмента заштићеним природним добрима.

Посебно треба радити на томе да, упркос стриктном концепту заштите природе која се из оперативних разлога базира на забранама, локално становништво препозна свој интерес у процесу остваривања заштите природе (туристичка валоризација, брендирање производа органске производње, одрживо коришћење биомасе).

Специфичност ПИО „Суботичка пешчара“ је њена близина градским и приградским насељима града Суботице, па се под „локалним становништвом“ као циљном групом за сарадњу на заштити природе, поред малобројних домаћинстава/пољопривредних газдинстава на самом заштићеном подручју, могу сматрати и становници насеља у непосредној близини заштићеног подручја, као и становници самог градског језгра.

Од велике је важности да локално становништво препозна свој интерес у чувању природних вредности и очувању „природних предела“ као део могућности свог развоја у окружењу заштићеног подручја (еко туризам, брендирање производа традиционалне и органске производње, коришћење био масе...)

Имајући у виду велику површину заштитне зоне и бројне кориснике на овом подручју, Управљач ће тежиште рада морати стално базирати на контакту и сарадњи. Прво током планирања активности појединих корисника, ради правовременог усклађивања са прописаним режимима, а затим и током реализације активности.

Са месним заједницама, удружењима грађана и невладиним организацијама које функционишу на подручју ПИО „Суботичка пешчаре“, сарађиваће се по потреби и у одређеним пројектима са циљем уређивања простора и презентације природних вредности подручја.

- Информисање локалног становништва о природним вредностима и мерама које се спроводе у циљу заштите, могућностима развоја
- Пружање помоћ локалном становништву у преласку на делатности које су у складу са заштитом природе подручја
- Укључивање локалног становништва у чување природе кроз мреже волонтера чувара према моделу који се реализује у СРП „Лудашко језеро“
- Тражење помоћи у конкретним акцијама у спровођењу мера активне заштите (сеча подраста алохтоних дрвеанстих врста, чишћење од инвазивних врста, кошење)

Конкретне активности усмерене ка сарадњи са локалним становништвом ће бити дефинисане Годишњим програмима.

13.

Динамика и субјекти реализације Плана управљања ПИО “Суботичка пешчара”

---

13. Динамика и субјекти реализације Плана управљања ПИО „Суботичка пешчара“ .

На основу оквира датог кроз дугорочне циљеве и приоритетне мере управљање ће садржавати следеће активности.

13.1. Опште мере заштите

Надзор и праћење стања спровођења прописаних забрана и контролисање начина и обима коришћења у дозвољеним радњама према степенима заштите (имплементација режима и Услови заштите природе) и све остале активности управљања заштићеним подручјем у складу са чл. 68 Закона о заштити природ.

Мере заштите/потребне активности које се односе на укупни простор заштићеног подручја (уједначавање коришћења, кординација корисника, откуп површина, утврђивање стања и оптимизирање режима вода)

13.2 Посебне мере заштите

Организација и реализација активности реализације посебних мера заштите које се односе на одређене локалитете (ревитализација, активна заштита станишта и врста)

13.1.1 Опште мере заштите – прописани режими

Спровођење активности управљања

Организовање и опремање

На основу стручне оспособљености и опремљености управљача (Јавно предузеће „Палић-Лудах“) за обављање Уредбом стечених обавеза у заштити, очувању и унапређењу заштићеног подручја ПИО „Суботичка пешчара“ из садашњег аспекта има ограничене могућности оптималног спровођења циљева заштите.

Имајући у виду да је Предузеће управљач на подручју СРП „Селевењске пустаре“, ПИО „Суботичка пешчара“, ПП „Палић“ (укупна површина управљања је сса 12 000 ха), са малобројним кадром и основном опремом, јасно је да ће се у планском периоду активности усмеравати на решавање овог проблема.

Рок: континуирано

*Носилац :Град Суботица, надлежни Секретаријат
Покрајине, надлежно Министарство*

Чување и надзор

Чување и надзор заштићеног природног добра представља континуирани задатак који се реализује у смислу превентивне заштите природних вредности а у складу са чл. 109 и 110 Закона о заштити природе

Спроводиће га надзорник/чувар у сарадњи са осталим корисницима простора и у координацији са њиховим чуварским службама.

- ЈП „Војводинашуме“, ШГ „Сомбор“, Шумска управа Суботица, лугарска и ловочуварска служба
- УСР „Шаран“, Палић, Тресетиште – чуварска служба
- Пољочуварска служба општине Суботица

Надзорник/чувар ће надгледати спровођење режима заштите, намену и коришћење површина свих корисника простора као и посетилаца.

О свим променама насталим у ПИО „Суботичка пешчара“ извештаваће континуирано стручну службу. Против извршиоца ће се подносити потребне пријаве. Управљач ће по потреби подносити кривичне и прекршајне пријаве, позивати надлежне инспекцијске службе и извештавати Покрајински завод за заштиту природе Србије.

У планском периоду је неопходно повећати број стручних кадрова и обавити одговарајућу едукацију постојећих и нових кадрова, у циљу одговарајућег чувања и надзора природних вредности подручја Суботичке пешчаре, што ће зависити од финансијских могућности у развијању нових функција и учешћа шире заједнице.

Рок: континуирано

Носилац: Управљач, Град Суботица, надлежни Секретаријат Покрајине, надлежно Министарство

Праћење стања

Послове праћења стања спроводиће делом надзорник а делом стручни сарадник надлежан за ово заштићено подручје.

Установљена је посебна база података и води се посебан надзорнички дневник, чији се подаци континуирано уносе у базу података у оквиру Сектора за заштиту природе ЈП „Палић- Лудах“

Вођење документације о заштићеном добру обављаће такође стручни сарадник Сектора.

Рок: континуирано

Носилац :Управљач

Обележавање

Обележавање ПИО „Суботичка пешчара“ је у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара (Сл.гласник РС бр. 30/92, 24/94 и 17/96). У планском периоду се очекују радови на текућем одржавању (замена оштећених делова).

Рок: континуирано

Носилац :Управљач

Документационо-информациони систем

Одређена научна и стручна литература интердисциплинарног карактера, као и радови проистекли обрадом резултата добијених праћењем стања и мониторингом подручја Суботичке пешчаре депоновани су код управљача. Њима се придружује

катастар парцела подручја, постојеће карте, просторно-планска документа и сл., што је основа информационо-документационог система у изради.

У циљу реализације програмских задатака, остваривање и обављање функција заштите природе и старања о целом подручју неопходно је установљивање савременог информационог система, на чему је управљач и током протеклог петогодишњег периода интензивно радио. Планира се наставак ових радова.

У развијању информационог система потребно је обратити пажњу на следеће елементе које је потребно ускладити:

- кадрове
- опрему
- базе података
- поступке обраде и коришћења
- комуникационе медиуме

У том циљу је потребна стална сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе Србије. Ова питања ће се решавати обједињено за сва природна добра северно-бачког региона о којима се стара ЈП „Палић-Лудах“

Рок: континуирано

Носилац :Управљач, Покрајински завод за заштиту природе

13.1.2. Стручна сарадња

Административна, стручна и експертска сарадња одвијаће се са свим институцијама из система заштите природе, као и научним и стручним организацијама које се баве проблематикама везаним за реализацију циљева заштите у ПИО „Суботичка пешчара“

- Министарствима Републике Србије надлежним за питања заштите животне средине, пољопривреде, водопривреде, урбанизма, науке, просвете и културе;
- Покрајинским секретаријатима надлежним за животну средину и одрживи развој, пољопривреду, водопривреду, урбанизам, науку, просвету и културу
- Покрајинским заводом за заштиту природе Србије
- Градском управом надлежном за питања животне средине, пољопривреду, водопривреду, урбанизам, науку, просвету и културу
- Грађевинским факултетом у Суботици
- ЈВП „ Војводинаводе“
- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица
- Градски музеј Суботице
- Завод за урбанизам Суботице
- друге стручне и научне институције

Рок: континуирано

Носилац :Управљач

13.1.3. Планирање и спровођење мера противпожарне заштите

Заштита ПИО „Суботичка пешчара“ од пожара је базирана на спровођењу мера превенције од ширења пожара приликом спаљивања заостале вегетације на ораницама које се налазе у оквируподручја. Будући да су поменути активности

сезонског карактера, чуварска служба у том периоду спроводи појачани надзор, контролу и праћење активности. Поред деловања у ванредним ситуацијама, управљач континуирано обавља активности у циљу спровођења мера противпожарне заштите у сарадњи са осталим корисницима простора :

- реализује се свакодневно праћење климатских услова и стања горивог материјала у циљу процене текуће опасности од појаве пожара
- организовано је осматрање и обавештавање о појави пожара током пожарних сезона
- на изузетно угроженим подручјима, као што су стари комплекси бора или велике површине под травнатом вегетацијом, обавља се свакодневни надзор
- локалитети излетишта се налазе под контролом употребе и ложења ватре
- током јавних скупова се дистрибуира пропагандни материјал о опасности и угрожености станишта од пожара
- заштита од пожара реализује се у сарадњи са пољочуварском службом општине Суботица и Шумском управом Суботица, као и Ватрогасном службом Министарства унутрашњих послова Суботице

Рок:континуирано

Носилац: Управљач, Пољочуварска служба, Ватрогасна служба

13.1.4. Мере заштите непокретних културних добара *Међуопштинског завода за заштиту споменика културе Суботица*

ПИО „Суботичка пешчара“ има одређен број непокретних културних добара, археолошких налазишта,.

Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица као надлежна институција прописала је *Мере заштите* из којих се виде локалитети по катастарским парцелама и услове заштите које на овим локалитетима треба спроводити (у прилогу Плана).

Рок:континуирано

**Носилац: Међуопштински завод за заштиту споменика културе
Суботица**

13.1.5. Међународна сарадња

Подручје овог природног добра, које се налази на 15 км од границе са Републиком Мађарском, је заједно са другим природним добрима овог региона (Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ и Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“) део пројекта будућег заједничког прекограничног заштићеног простора које је под називом “Körös-ér” (Речица Киреш) зацртаног министарским протоколом Републике Србије и Републике Мађарске 1997. године.

Јуна 2004. године потписан је **Споразум о сарадњи** између *Јавног предузећа „Палић-Лудаш“* и *Управе Националног парка Кишкуншаг*, управљача заштићених подручја природе Мађарске у међуречју Тисе и Дунава. Споразумом је предвиђена размена искустава, сазнања, информација, стручних екипа и њиме се подржава систематска сарадња стручњака и чувара природе са обе стране границе. Такође се подржава заједничко наступање на појединим конкурсима за пројекте, нарочито из

програма ИРА и коришћењем других могућности које се реализују на заштићеним подручјима о којима се старају.

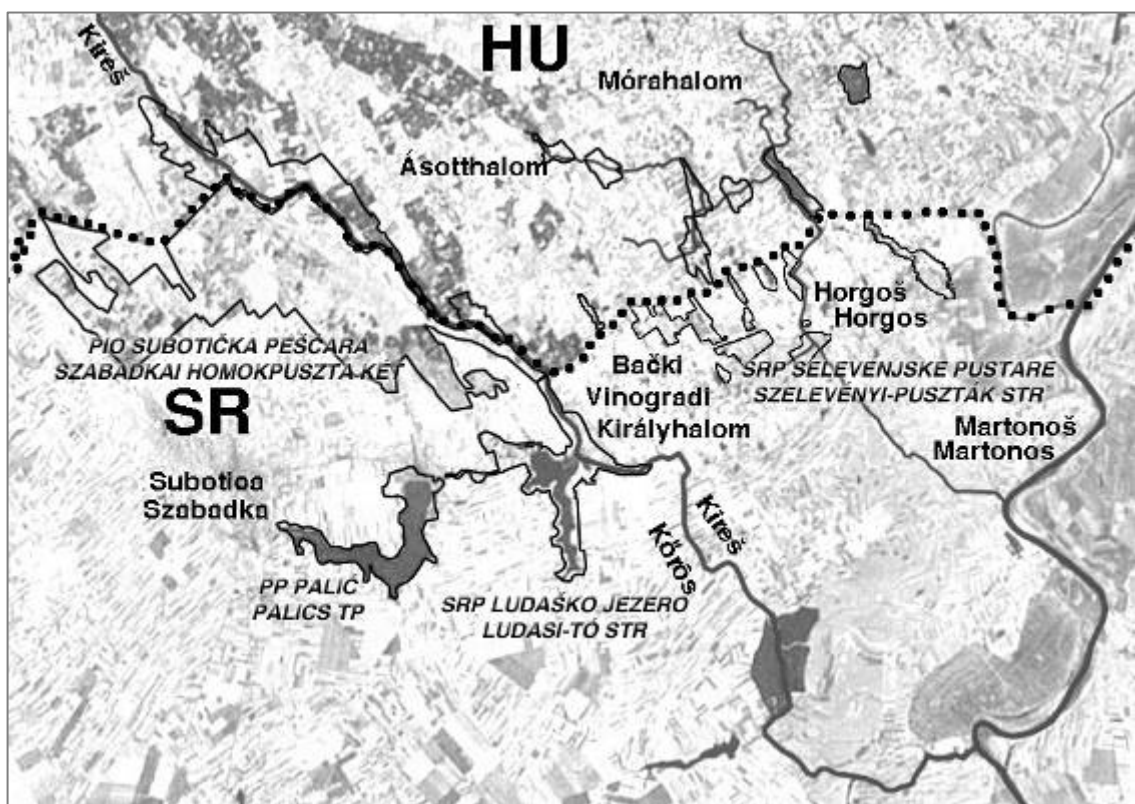
У односу на ПИО „Суботичка пешчара“ то значи сарадњу на:

- методама управљања /газдовања воденим и влажним подручјима, пешчарама, слатинама
- развијању и организацији будућег заједничког прекограничног природног добра
- рад на заједничким научно-истраживачким програмима (шафрањика, слепо куче)

Годишњим плановима ће се одређивати конкретни садржаји сарадње за текућу годину.

Рок: континуирано

Носилац: Управљач

Будуће заједничко прекогранично природно добро Речица Киреш

13.1.2 Опште мере заштите – мере заштите укупног простора ПИО „Суботичка пшчара“

Мере заштите/потребне активности које се односе на укупни простор заштићеног подручја (уједначавање коришћења- одрживи видови, координација корисника, откуп површина)

- *Програм откупа /замене површина*

• **Рок: 2014**

• **Носилац: Општина Суботица, Управљач**

-
- Израда стручне подлоге за пројекат откупа парцела у приватном власништву(катастарски подаци, картографски, ГПС мерења и калкулације)
    - **Рок:2016**
    - **Носилац: Општина Суботица,Управљач**
-
- *План коришћења пољопривредног земљишта у функцији заштите природних вредности*
    - **Рок:2013**
    - **Носилац: Општина Суботица,Управљач, Покрајински завод за заштиту природе**
-
- Програм едукације о алтернативним видовима пољопривреде у сарадњи са специјалистичким организацијама и удружењима
    - **Рок:2015**
    - **Носилац:НВО,Управљач**
-
- Пилот пројекат алтернативне пољопривреде
    - **Рок:2016**
    - **Носилац:НВО,Управљач**
-
- *Програм развоја туристичких функција*
    - **Рок:2016**
    - **Носилац: Општина Суботица,Туристичка организација Суборице, Управљач**
-
- Пилот пројекат јачања аутохтоних шумских фрагмената
    - **Рок:2017**
    - **Носилац:Шумско газдинст во"Сомбор", Покрајински завод за заштиту природе, Управљач**
-
- Програм утврђивања стања водног ресурса и Студија унапређења стања хидроресурса
    - **Рок:2015**
    - **Носилац: Општина Суботица,Грађевински факултет, Покрајински завод за заштиту природе, Управљач**
-
- Пројекат хидротехничких радова на унапређењу стања водног ресурса
    - **Рок:2018**
    - **Носилац: Општина Суботица,Грађевински факултет,Управљач**
-
- Просторни план посебне намене или План предела ПИО „Суботичка пешчара“
    - **Рок:2015**
    - **Носилац: Општина Суботица,Покрајински секретаријат за урбанизам и животну средину, Управљач**
-

13.2 Посебне мере заштите

Организација и реализација активности реализације посебних мера заштите који се односе на одређене локалитете (активна заштита станишта и врста). Планирање и реализација ових посебних мера заштите усклађиваће се са даљим мониторингом флористичких реткости у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе.

На основу досадашњих картирања и процена стања посебно ће бити стављен акценат на следеће активности:

1. Чишћење станишта строго заштићених врста од алохтоне дрвенасте вегетације
  - a. Отклањање постојећих стабала багрема, киселог дрвета, копривића, евроамеричке тополе
  - b. Дугорочно одржавање и сеча изданака непожељне дрвенасте вегетације

Приоритет је локалитет Крчевине

2. Спречавање обрастања багрема на пешчарским и степским стаништима заштићених врста на шумском земљишту.

- a. Сеча изданака посечених стабала

Приоритет су станишта *шафрањике*

3. Спречавање обрастања дрвенасте вегетације на пешчарским и степским стаништима заштићених врста на шумском земљишту.

- a. Спречавање обрастања чистина и сеча изданака посечених стабала

Приоритет су станишта *пешчарског каранфила* и *мале сасе*

4. Ревитализација степских и мезофилних пашњака пашњака

- a. Сеча инвазивних и алохтоних дрвенастих врста и третирање пањева посечених стабала селективним хербицидима

- b. Сеча изданака алохтоних врста

- c. Повећавање броја грла стоке мешовите структуре (овце, говеда, козе, магарци) која врши испашу на том терену

- d. Обележавање локација за оборе у којима ће боравити стока

- e. Бушење бунара на локалитетима где борави стока у складу са условима заштите природе

- f. Реинтродукција текунице (*Спермопхулус цителлус*), за чији је опстанак предуслов постојање ниске вегетације

5. Побољшање хидролошких услова у циљу повећања броја локалитета на којима се може ревитализовати степски пашњаци.

- **Рок: континуирано у складу са финансирањем активних мера заштите**
  - **Носилац: Управљач, Покрајински завод за заштиту природе**

14.

**Финансијска средства и материјалне претпоставке
за извршење поверених послова управљања
ПИО “Суботичка пешчара”**

---

14. Финансијска средства и материјалне претпоставке за извршење поверених послова управљања ПИО "Суботичка пешчара"

У садашњем тренутку *Законом о заштити природе* уређено је да се средства за заштиту и развој заштићених подручја обезбеђују из буџета (Република Србија, Аутономна покрајина Војводина, локална самоуправа – Град Суботица), из прихода који се остваре вршењем делатности Управљача (када постоји), од накнада за коришћење заштићеног подручја и из других извора у складу са законом.

Свакодневна пракса показује да системски многа питања нису јасно решена и да постоји сталан недостатак средстава за реализацију чак и основних послова у заштити добра као што су: редован надзор, праћење стања, активне мере заштите, стручни кадар и опрема.

Полазећи од наведених законских решења и текућег стања а имајући у виду да је Планиом управљања, у складу са законским оквиром и стањем, планирана реализација великог броја задатака и законских обавеза, неопходно је створити услове да се средства обезбеђују из свих потенцијалних извора.

У планском периоду, Годишњим програмима управљања дефинисаће се врста и обим задатака, висина средстава и начин њиховог обезбеђивања по следећој планираној структури. Планирана структура одсликава садашњи статус Управљача (2011. година), његове могућности у обезбеђивању средстава за реализацију циљева заштите и развоја подручја.

	Програмска целина	Сопствена (накнаде)	Буџет	Остали
1.0	Организација управљања			
1.1	Организовање и опремање	-	80	20
1.2	Чување, надзор, праћење стања	-	80	20
1.3	Обележавање граница	-	100	-
1.4	Доношење аката	-	100	-
1.5	Развој информационог систем	10	50	40
1.6	Усклађивање планова и основа	-	20	80
1.7	Сарадња	10	30	60
2.0	Заштита природних вредности			
2.1	Опште мере заштите	-	80	20
2.2	Посебне мере заштите	-	80	20
2.3	Пројекти ревитализације	10	60	30
3.0	Природни ресурси, мере и коришћење			
3.1	Пољопривредно земљиште	20	30	50
3.2	Шумски ресурс	10	30	60
3.3	Ловна фауна	10	20	70
3.4	Водни ресурс	20	50	30
4.0	Развојне активности			
4.1	Презентација природног добра	20	50	30
4.2	Едукативне активности	10	50	40
4.3	Туризам и рекреација	30	30	40
5.0	Научно-истраживачке активности	10	50	40
6.0	Уређивање подручја	30	30	40
7.0	Међународна сарадња			
7.1	Прекогранична сарадња	10	50	40
7.2	Сарадња са ЕУ и коришћење ЕУ-фондова	10	80	10

Табела 1. Планска структура средстава (врста и обим задатака) и процентуални удео сопствених и осталих извора финансирања

Имајући у виду да је Уредбом о критеријумима, начину обрачуна и поступку наплате накнаде за коришћење заштићеног подручја из 2010. године дат оквир за убирање накнада од коришћења заштићеног подручја, као и да се за ПИО „Суботичка пешчара“ припрема акт о накнадама, очекујемо да ће се овај механизам усталили у наредном периоду. Планирање ових прихода се може сагледати у табели бр.1. али се у садашњем тренутку не може проценити њихов обим.

У наредним табелама је приказ очекиваних средстава из буџетских извора планираних на основу кретања из 2010 и 2011. године.

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2011. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,370,502.60	1,522,780.67	152,278.07
2	Набавка опреме	93,888.00	104,320.00	10,432.00
3	Набавка основних средстава	394,992.00	438,880.00	43,888.00
4	Постављање табли	68,580.00	76,200.00	7,620.00
5	Идентификација граница	56,178.00	62,420.00	6,242.00
6	Информациони систем	245,956.03	273,284.48	27,328.45
7	Управљање отпадом	433,008.00	481,120.00	48,112.00
	УКУПНО	2,663,104.63	2,959,005.15	295,900.52
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,745,550.00	1,939,500.00	193,950.00
2	Едукација	180,000.00	200,000.00	20,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	100,800.00	112,000.00	11,200.00
	УКУПНО	2,026,350.00	2,251,500.00	225,150.00
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	574,820.80	574,820.80	0.00
	УКУПНО	574,820.80	574,820.80	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	500,000.00	500,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	100,000.00	100,000.00	0.00
	УКУПНО	600,000.00	600,000.00	0.00
	УКУПНО	5,864,275.43	6,385,325.95	521,050.52

Табела 2.1. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2011. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2012. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	650,000.00	650,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	110,000.00	110,000.00	0.00
	УКУПНО	760,000.00	760,000.00	0.00
	УКУПНО	6,287,489.20	6,834,592.24	547,103.04

Табела 2.2. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2012. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2013. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	750,000.00	750,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	120,000.00	120,000.00	0.00
	УКУПНО	870,000.00	870,000.00	0.00
	УКУПНО	6,397,489.20	6,944,592.24	547,103.04

Табела 2.3. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2013. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2014. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	800,000.00	800,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	125,000.00	125,000.00	0.00
	УКУПНО	925,000.00	925,000.00	0.00
	УКУПНО	6,452,489.20	6,999,592.24	547,103.04

Табела 2.4. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2014. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2015. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	850,000.00	850,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	130,000.00	130,000.00	0.00
	УКУПНО	980,000.00	980,000.00	0.00
	УКУПНО	6,507,489.20	7,054,592.24	547,103.04

Табела 2.5. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2015. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2016. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	900,000.00	900,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	135,000.00	135,000.00	0.00
	УКУПНО	1,035,000.00	1,035,000.00	0.00
	УКУПНО	6,562,489.20	7,109,592.24	547,103.04

Табела 2.6. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2016. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2017. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	950,000.00	950,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	140,000.00	140,000.00	0.00
	УКУПНО	1,090,000.00	1,090,000.00	0.00
	УКУПНО	6,617,489.20	7,164,592.24	547,103.04

Табела 2.7. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2017. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2018. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	1,000,000.00	1,000,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	145,000.00	145,000.00	0.00
	УКУПНО	1,145,000.00	1,145,000.00	0.00
	УКУПНО	6,672,489.20	7,219,592.24	547,103.04

Табела 2.8. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2018. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2019. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	1,000,000.00	1,000,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	150,000.00	150,000.00	0.00
	УКУПНО	1,150,000.00	1,150,000.00	0.00
	УКУПНО	6,677,489.20	7,224,592.24	547,103.04

Табела 2. 9. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2019. годину

Програм управљања Предела изузетних одлика "Суботичка пешчара" за 2020. годину

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство животне средине и просторног планирања			
1	Рад и обука чуварске службе	1,439,027.73	1,598,919.70	159,891.97
2	Набавка опреме	98,582.40	109,536.00	10,953.60
3	Набавка основних средстава	414,741.60	460,824.00	46,082.40
4	Постављање табли	72,009.00	80,010.00	8,001.00
5	Идентификација граница	58,986.90	65,541.00	6,554.10
6	Информациони систем	258,253.83	286,948.70	28,694.87
7	Управљање отпадом	454,658.40	505,176.00	50,517.60
	УКУПНО	2,796,259.86	3,106,955.40	310,695.54
	Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој			
1	Активне мере заштите – пројекти ревитализације	1,832,827.50	2,036,475.00	203,647.50
2	Едукација	189,000.00	210,000.00	21,000.00
3	Праћење стања ретких и угрожених врста	105,840.00	117,600.00	11,760.00
	УКУПНО	2,127,667.50	2,364,075.00	236,407.50
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Општина)			
1	Реализација годишњег Програма управљања	603,561.84	603,561.84	0.00
	УКУПНО	603,561.84	603,561.84	0.00
	Град Суботица			
1	Сузбијање инвазивних врста	1,000,000.00	1,000,000.00	0.00
2	Реализација едукација и промоција ЗП	150,000.00	150,000.00	0.00
	УКУПНО	1,150,000.00	1,150,000.00	0.00
	УКУПНО	6,677,489.20	7,224,592.24	547,103.04

Табела 2.10. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2020. годину

Из приказаног се види да је планирано финансирање из три буџетска извора (општина, Покрајина и Република). Као извор сопственог финансирања развијаће се систем убирања накнада за коришћење подручја у складу са Уредбом о ближим критеријумима, начину обрачуна и поступку наплате накнаде за коришћење заштићеног подручја али и развој едукативних и еко-туристичких програма.

Остали извори (конкурси код фондација, ЕУ ИПА конкурси и сл.) нису конкретни и биће планирани у годишњим плановима када буду актуелни током периода важења Плана.

Из табеле се види да се у складу са досадашњом праксом од Министарства преко конкурса потражују средства за активности везане за основне послове чувања заштићеног природног добра:

- Чување и надзор
- Обележавање и одржавање ознака границе
- Опрема
- Подаци о заштићеном подручју.
- Презентација подручја

Од Покрајине се у складу са досадашњом праксом потражују средства за суфинансирање:

- Активне мере заштите
- Праћење стања/мониторинг
- Едукативни садржаји

Из општинског буџета су уобичајено финансирани посебни пројекти као нпр. сузбијање инвазивних врста, промоција подручја и сл. .

15.

Прилози

---

15. Прилози

МЕЂУОПШТИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ СУБОТИЦА:
ПОДАЦИ О НЕПОКРЕТНИМ КУЛТУРНИМ ДОБРИМА И ЕВИДЕНТИРАНИМ ДОБРИМА ПОД ПРЕТХОДНОМ
ЗАШТИТОМ НА ПРОСТОРУ ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА “СУБОТИЧКА ПЕШЧАРА”